

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 168 - סיוון-תמוז התשס"ו

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, מלכה אהרונסון, ד"ר אברהם גוטליב, שילה הרשושנים, הרב אריה וינברגר,
מזל טרבלסי, ד"ר אריה סטריקובסקי, שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, שמחה סיאני,
חנה תובל-מרמלשטיין

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו "שושנה שחר"

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך התרבות והספורט

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך התרבות והספורט

רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464

אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit

© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ו

תוכן העניינים

7	תאריכים ומאורעות בחודשי סיוון-תמוז
15	חידון בדרך האתרים - מס' 12
17	חומר עיוני למדריכה - לחג השבועות
19	דינים - מדיני חג השבועות
23	לוח המודעות מס' 150 - תשבץ לחג השבועות
24	פסיפס קהילות ישראל - יהודי יוגוסלביה - חלק ד
28	פעולות
28	א. שבועות
34	ב. ימי בין המצרים
37	ג. פרשת השבוע
43	מזימרת הארץ
46	מלאכות יד
	חומר עזר
49	א. בנושאי חג השבועות, תורה שבעל-פה וערכים
51	ב. ימי בין המצרים
52	פתרונות לחידות מנהגי שבועות
52	פתרונות לתשבץ לשבועות
53	פתרונות לפרשת השבוע לנוער

חודש המורשת היהודית

"חודש המורשת היהודית" – סיוון תשס"ו

שפע של אירועים בנושאי המורשת והתרבות היהודית יתקיים בחודש סיוון תשס"ו (מאי-יוני 2006).

כמדי שנה יתקיימו האירועים ברחבי הארץ בשיתוף הרשויות המקומיות, ארגונים ומוסדות חינוך, מרכזים קהילתיים ומדרשות, מועדונים ומרכזי קליטה.

האירועים יעסקו במורשת היהודית כאבן יסוד משותפת במשמעות הרחבה והכוללת לכל תחומי החיים ומיעדת לכל הרבדים והגוונים החברתיים.

מתוכננים אירועים הכוללים שורה ארוכה של כנסים וימי עיון, הרצאות וסימפוזיונים, סיורים לימודיים ותערוכות, קונצרטים למוסיקה יהודית ואירועים אמנותיים.

חגיגות "יום ירושלים" פותחות את אירועי "החודש" בפעילויות מרכזיות ואזוריות וכן תהיינה פעולות מגוונות על ירושלים לאורך כל החודש. בהמשך יתקיימו מאות תיקוני ליל שבועות בלימודי תורה ובעיסוק בארון הספרים היהודי.

הפעילויות המתוכננות נותנות הזדמנות גם להעמקת הידע ביצירה היהודית לדורותיה ולהעשרה בתחום התרבות היהודית על היבטיה השונים.

לשם כך נרתמו לפעילות מנהלי המחלקות לתרבות תורנית מכל חלקי הארץ וכן ארגונים ומוסדות שונים המקיימים ימי עיון, תערוכות ופעילויות מגוונות המפורטות באתר האינטרנט של האגף.

פעילי תרבות, רכזי חינוך, עובדי הוראה והקהל הרחב בכל אתר ואתר מוזמנים להשתתף באירועי חודש המורשת היהודית.

לקבלת מידע נוסף על הפעילויות נא לפנות למפקח צביקה פלג, משרד החינוך, האגף לתרבות תורנית, רח' כנפי נשרים 22, ירושלים.

טל' 02-5601343, פקס' 02-5601370.

כתובת אתר האגף: www.education.gov.il/toranit

עיריית ירושלים
אגף תרבות

תערוכת אלטרנטבע 2006

אספנו בשבילך חוויה של בריאות, טבע ורוח

ימים ב', ג', ד' 14 - 12 ביוני טז' - יח' סיון,

בין השעות 13:00 - 22:00, מרכז הקונגרסים בנייני האומה ירושלים

מתחם ענק, מדהים וססגוני לאיכות חיים:
מוצרי טבע • רפואה משלימה • מודעות עצמית • יהדות וקבלה

מתחם לאבחון יעוץ והכנה
בכל תחומי החיים

מתחם צ'אי שופ אותנטי -
מזון טבעי טעים ובריא

מתחם התנסות בטיפולים הוליסטיים -
להרגיש, לחוות, להירגע...

מבחר הרצאות מרתקות עם טובי המרצים בארץ (ללא תשלום נוסף).

לפרטים: מח' למפעלים חברתיים
עיריית ירושלים 02-6298148

לתוכניה הפלאה והמעודכנת:
www.jerusalem.muni.il

מחיר כניסה: 25 ש"ח בלבד.

תאריכים ומאורעות בחודשי סיוון-תמוז

(אירועים ואתרים)

חודש סיוון

הקדמה

חודש סיוון הוא החודש התשיעי למניין בריאת העולם והחודש השלישי לפי מניין החודשים מניסן. מקורו של השם במונח האשורי "סיונו" שפירושו עת להט השמש. בלוח החקלאי מחפירות גזר נקרא החודש "קציר כל" - קציר כללי. וכשם שהטבע מתוח ודרוך לקראת השלמתו בקציר, שהוא תכלית החריש והזריעה וכל עבודת האדמה, כך מבטאת ספירת העומר, מיציאת מצרים ועד מעמד הר סיני את הציפייה וההתכוננות להשלמת תכלית מיציאת מצרים על ידי מתן תורה.

מזל החודש - תאומים

לפי דעה אחת התאומים מסמלים את משה ואהרן שעל ידם ניתנה תורה לישראל בחודש זה. לפי דעה אחרת על שם הפסוק "תאומי צביה הרועים בשושנים" (שיר השירים ד:ה), שהשושנים מצויות בחודש זה ושושנים הוא גם כינוי לישראל שקיבלו את התורה בחודש סיוון.

על פי "משנה לשנה", בעריכת הרב מנחם כהן

אירועים

ה בסיוון תרצ"ו (1936) - ייסוד גדודי הנוטרים (משטרת היישובים) - שוטרים עברים במסגרת כוחות המשטרה של ממשלת המנדט בארץ-ישראל. עם פרוץ מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט, נחשפה חולשת המערך ההגנתי של היישוב היהודי. מנהיגות היישוב המאורגן הגיעה להסכמה עם השלטונות הבריטים כי אחת הדרכים להשליט סדר ולהחזיר את הביטחון על כנו היא גיוס יהודים לתפקידי שיטור, והמשטרה הבריטית פתחה את שורותיה לשוטרים יהודים. הבסיס לשיתוף הפעולה התרכז בשני מישורים: הנוטרות ופלוגות הלילה המיוחדות של אורד וינגייט.

תחילה היתה פעילות הנוטרים מקומית, אולם עם התחדשות גל הטרור ב-1937 ניתנה להם הרשות לנוע בשדות ובדרכים, במכוניות או כשהם רכובים על סוסים. השירות במשטרה המציא תעסוקה לאלפי צעירים והיקנה להם ידע צבאי, ניסיון ויכולת להגן על

יישוביהם. האימונים נעשו בהיתר, ללא הסוואה וללא הגבלה. במרוצת הזמן תפסו אנשי ההגנה עמדות פיקוד בקרב הנוטרים, ריכזו את השמירה, אירגנו מארבים ופעלו על-פי יוזמתם בעצה אחת עם השלטונות. בתקופת מלחמת העולם השנייה התגייסו למעלה מ-5,000 נוטרים לשורות הצבא הבריטי.

עם הקמת מדינת ישראל מילאו הנוטרים תפקידים צבאיים ואיישו את משטרת ישראל. בסה"כ שירתו למעלה מ-20,000 בחורים ביחידות הנוטרים.

על פי "מבחר ערכים בתולדות הציונות", בעריכת נורית גבזה-ברוורמן

ו בסיוון - חג השבועות - מעמד מתן תורת ד' לעם ישראל על ידי משה רבנו בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים.

במסורת העם זוהי השעה המקודשת והמכרעת ביותר בתולדותינו, שעת התגלות ד' לעם שלם. כאן עוצבו לצמיתות ייחודנו, תרבותנו וגורלנו בעמים. כל מצוות התורה לרבות אותן שכבר ניתנו קודם מתן תורה קיבלו לפי המסורת תוקף מחייב רק במעמד הר סיני. בצד התורה שבכתב ניתנה גם "תורה שבעל פה" ולכן מקרא, משנה, תלמוד, הלכות ואגדות, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות, כבר נאמר למשה מסיני (ירושלמי פאה ב: ד). חג השבועות, שבמקרא מופיע תדיר כיום הביכורים, נתייחד במסורת גם כחג מתן התורה וגם כיום שבו נולד דוד המלך.

יח בסיוון תש"ו (1946) - "ליל הגשרים" (מבצע מרכולת).

ביום ראשון יז בסיוון תש"ו (1946), שנה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, כאשר הבריטים סגרו את שעריה של ארץ ישראל ומאות אלפי עולים יהודים ובהם ניצולי השואה לא הורשו לעלות לארץ. תנועת המרי העברי (איחוד שלוש המחתרות: אצ"ל, לח"י וה"הגנה"), הגיבה בפיצוץ הגשרים המחברים את ארץ-ישראל עם הארצות השכנות, תגובה שנועדה "לעשות שריר" כלפי הבריטים ולהראות להם שליישוב היהודי יש מה לומר בנושא כה קריטי לגורל העם היהודי.

ליל הגשרים, המקיף שבמבצעי המאבק מאז החלה בפעולה תנועת המרי העברי, היה איתות חריף לממשל הבריטי שהיישוב המאורגן בארץ מוכן להיכנס למאבק רחב היקף יותר ממה ששיערו הבריטים. פעולת ליל הגשרים היכתה גלים בארץ ובעולם ועל מידת הפגיעה בבריטים תעיד תגובתם - כשערכו שבועיים אחר כך גל מעצרים נרחב בשבת, הידועה כ"שבת השחורה".

במהלך המבצע פשטו לוחמי יחידות הפלמ"ח על אחד עשר גשרים כדי לנתק את ארץ ישראל שהייתה תחת שלטון הבריטים מכל דרכי הגישה היבשתית אליה.

כמו בכל המיתוסים הגדולים, מנציח הזיכרון ההיסטורי דווקא את אלה שכשלו במשימה ואת אובדן חיי הנפש. עשרה גשרים פוצצו בהצלחה, אולם הפעולה בשני הגשרים ליד אכזיב השתבשה. 39 לוחמים, אנשי הגדוד הראשון של הפלמ"ח יצאו לפעולה בגשרי אכזיב 14- מהם לא חזרו מהגשר. החלל היחיד שנמצא היה יחיעם וייץ שהובא למנוחות בהלוויית המונים בהר הזיתים בירושלים.

פרשת מותם וקבורתם של 13 הלוחמים הסעירה את היישוב בשנות ה-40 והפכה לתעלומה.

בעת מחקר להפקת סרט בנושא נפתרה התעלומה על גורלם של הנעדרים: כוח המבצע שיצא מקיבוץ מצובה ליד אכזיב הגיע ליעד מוקדם ונתגלה על ידי הערבים שמיהרו אל כפרם והזעיקו את הנוטרים הערבים בסביבה שפתחו עליהם באש וכדור נותב פגע באחד המטענים של חומר הנפץ וגרם להתפוצצות גדולה שפגעה ב-13 הלוחמים שמסביבו. הכוח נסוג לעבר מצובה וחניתה והסתתר במערות עד חלוף הסכנה. בבוקר של ה-17 ליוני יצאו החברה קדישא, לאחר שקיבלו את אישור הבריטים, לחפש את גופות הנופלים ומצאו רק שרידי אברים, אותם קברו בקבר אחים בקיבוץ מצובה.

ביום שלישי, יט בסיוון תש"ו (1946), יומיים לאחר המבצע נערכה בבית העלמין בחוף הכרמל בחיפה הלוויה משותפת ללוחמי לח"י שנפלו בהתקפה על בתי המלאכה של הרכבת ולשרידי גופותיהם של לוחמי הפלמ"ח שניספו בגשר אכזיב. אלפים השתתפו בלוויה אבל למשפחות לא סיפרו דבר.

יעברו עוד עשרים ושתיים שנים עד שהצליחו המשפחות השכולות לגלות את מקום קבורתם ולהעבירם לקבורה באנדרטה יד ליי"ד באכזיב.

לאחרונה הופק סרט "קבר יש רק אחד", המתאר את מאבקם של המשפחות השכולות לאתר את בניהם הנעדרים ולהעבירם לקבר ישראל.

ל בסיוון תש"ו (1946) - השבת השחורה.

כינוי שניתן ליום השבת, 29 ביוני 1946, יום שבו ביצעו הבריטים פעולת דיכוי חסרת תקדים במבצע צבאי ומדיני רחב-היקף, נגד היישוב העברי בארץ ישראל, בתגובה על המאבק והמרי נגד גזירות "הספר הלבן". בשבת לפנות בוקר יצאו לפעולה עשרות אלפי חיילים בריטיים, שוטרים ובלשים. יש לציין כי לשירות הידיעות של ה"הגנה" (ש"י) נודע בעוד מועד על המבצע הסודי של הבריטים, שנקרא בלשונם "ברודסייד". כדי למנוע את ביצועו שידרה ה"הגנה" ברדיו המחותרת שלה את פרטי המבצע, שהבריטים עתידים לקיים, בתקווה שפירסומו ימנע, או ידחה אותו. אולם נראה, שהשלטון החליט לבצעו בכל מחיר.

כוחות הצבא והמשטרה הקיפו עשרות יישובים, ערים וכפרים; הוכרו עוצר-בית חמור,

אלפי אנשים ונשים הוכנסו למיכלאות זיהוי ואלפים נעצרו ונשלחו למחנות מעצר בלטרון וברפיח. בין העצורים היו ארבעה מראשי הסוכנות היהודית: משה שרת [שרתוק], דוב יוסף, יצחק גרינבוים והרב י"ל (פישמן) מימון. משרדי הסוכנות היהודית בירושלים, משרדי הוועד הפועל של הסתדרות העובדים הכללית ושורה של מוסדות ציבור אחרים נפרצו, ונערכו בהם חיפושים אחרי פעילי ביטחון ונשק מגן. בהתנגדות שגילו אנשי המשקים נהרגו שבעה ונפצעו רבים. בקיבוץ יגור עלה בידי הבריטים לגלות מסתור גדול של נשק השייך ל"הגנה". אולם, בדרך כלל העלה המבצע חרס, אף שהיה רב-ההיקף ביותר, שנערך בתקופת המנדט הבריטי נגד היישוב העברי.

אתרים

ז בסיוון תרנ"ו (1896) - נוסדה המושבה מטולה - מהמושבות החלוציות ביותר בהתיישבות.

בשנת תרנ"ו (1896) התנחלו 59 פועלים חקלאיים על אדמות הכפר הערבי אומטלה (שפירושו "המשקיף"), שנרכשו בידי "אבי היישוב", הברון רוטשילד, והקימו את המושבה הצפונית ביותר בארץ - מטולה. המתיישבים הראשונים התיישבו בבקתות מטות ליפול והחלו לעבד את הקרקע. המושבה הייתה קטנה ונידחת, וסבלה מעוינות השכנים הבדואים, הדרוזים והערבים. השלטון

העות'מני לא מנע את ההתנכלויות, ולא אחת נאלצו המתיישבים לעמוד על נפשם בכוחות עצמם.

במלחמת העולם הראשונה כבשו הבריטים את הארץ מידי התורכים, אך בתוקף הסכם סייקס-פיקו נועדו מטולה וכל אצבע הגליל להיכלל בתחום השלטון הצרפתי. בפועל היה המקום נתון לשליטת כנופיות של ערבים מוסלמים ובדואים, שאיימו על היישובים היהודיים המעטים ועל הכפרים הנוצריים. ב-5 בינואר 1920 נאלצו 120 תושבי המושבה להימלט לצידון, והפורעים בזזו את הרכוש והעלו באש שמונה בתים. בסוף אותה שנה החלו איכרי מטולה לחזור אליה ולבנותה מחדש. כעבור זמן מה נקבע באזור שלטון בריטי, והגבול עם לבנון (שהייתה תחת שלטון צרפתי) עבר ליד הבתים הצפוניים של מטולה - גבול שקיים עד היום. אדמות האיכרים בעמק עיון נשארו מעבר לגבול, אולם אנשי מטולה המשיכו לעבד אותן. בפי הערבים נקראות אדמות אלה עד היום "ארד אל יהוד" - אדמות היהודים.

במלחמת העולם השנייה הייתה מטולה נתונה להפגזות תותחים ומרגמות, שהיו חלק מן הקרב שהתנהל בין הצרפתים לבריטים שתיכננו לפרוץ ללבנון. במלחמת העצמאות שוב הייתה מטולה בחזית מול לבנון, וסבלה מפעילות כנופיות ומחבלים שהתנכלו ליישובים היהודיים.

לאחר הסכמי שביתת הנשק רגע הגבול עם לבנון, אולם אל אדמות מטולה שבעמק עיון לא ניתן היה לגשת. כפיצוי חלקי קיבלו האיכרים אדמות בעמק החולה. לאחר מלחמת ששת הימים התערער המצב הביטחוני בגבול הצפון, והדבר פגע בתיירות במושבה ובחקלאות שלה. לנוכח התנכלויות המחבלים, שהתבססו מצפון-מזרח למטולה, הסתגרה המושבה מאחרי גדרות ביטחון ומגדלי שמירה, ואי אפשר היה לעבד את המטעים ללא אבטחה צמודה. ב-1975, בעקבות טבח שביצעו המוסלמים בתושביו הנוצרים של הכפר הלבנוני עיישיה, צפונית למטולה, פנו אלה לישראל וביקשו סיוע רפואי והומניטרי. ישראל נענתה, וכך נפתחה "הגדר הטובה", שקמה עוד קודם לכן על ידי הבריטים בתקופת מאורעות 1936-1939.

בעקבות חדירתם של החיזבאללה לתוך דרום לבנון וכן ריבוי איומים וסכנות, נסגרה הגדר הטובה והסתיים עידן המרווח והסובלנות.

אתרים באזור מטולה

המוזיאון - בית האיכר. בית האיכר (ארכיון מוזיאון) הוא האחרון לבתי הראשונים במקום, שנשמר בצורתו המקורית כפי שנבנה ב-1896. הוא נפתח ב-1987 לאחר שיפוץ. מטרתו להמחיש את הרוח החלוצית של הראשונים, ואת החיים והתקוות שפיעמו בהם על אף הקשיים הרבים. במוזיאון מוצגים רהיטים וחפצים שהיו בשימושם של המתיישבים הראשונים - כלי בית ומטבח, כלים חקלאיים וכלי עבודה - וכן תצלומי הראשונים. נושאי ביטחון, גבולות, חקלאות, חינוך, קיט, בריאות, תחבורה ועוד, מומחשים באמצעות תצלומים, מפות דרכים לימודיות, מפה טופוגרפית, תעודות ומסמכים. פינה מיוחדת מוקדשת לזכרם של הנופלים. בארכיון ההיסטורי מצויים מסמכים רבים מתקופות השונות של המושבה. בחצר רוכזו כלי עבודה ומשק בית אותנטיים. לפי בקשה ותיאום מראש ניתן לצפות בתוכנית אור-קולית על תולדות המקום.

מצפה דדו. למי שמגיע למטולה כדאי לעלות להר צפייה, שם בנקודת התצפית שנקראת על שם הרמטכ"ל דוד אלעזר ז"ל (דדו), ישנם ספסלים הצופים ממזרח על כיפתו הלבנה של ההרמון ומדרום על עמק החולה, כפר גלעדי וקריית שמונה.

בית הקברות של כפר גלעדי בתל-חי. בית עלמין קיבוצי, קטן ומטופח, בו חלקה מיוחדת של קברות השומרים חברי "השומר". בפתחו אנדרטת "האריה השואג" המפורסמת של הפסל מלינקוב מוצבת על קבר האחים של שמונת נופלי תל-חי בשנת תר"פ (1920).

מוזיאון חצר תל-חי. משמרת את האווירה, החפצים והסיפור של ההתיישבות בתל-חי, עם הדגשה על דמותו של יוסף טרומפלדור.

מן החצר לבית העלמין שביל מטופח, משולט ומעוטר בתמונות של כל הסיפור מן הימים ההם, כולל הקמת המצבה והאנדרטה על קבר האחים.

לפרטים - סילבי בטלפון 04-6951333

מוזיאון "בית השומר" בכפר גלעדי. הוקם בשנת 1968 ומנציח את תולדותיהם של ארגוני "בר-גיורא", "השומר" ואת תפקידיהם בהתיישבות, בגיוס נשק ובהגנת היישוב.

במקום מבחר פריטים הממחיש את חיי השומר ואת התקופה. חזיון אור-קולי ודיאורמה על קרב תל-חי.

אתר הסליקים: במקום שני סליקים מתקופת "השומר" ומימי "ההגנה". הביקור כולל הדרכה וסרט וידיאו המספר על הסליקים. גם בתוך הקיבוץ נחשף סליק גדול ומרשים וניתן לבקר בתיאום מראש. לפרטים: בתיה גיא, טל' 04-6941565.

מוזיאון הצילום. בפארק התעשייתי בתל-חי, ליד האכסניה, מוזיאון נוסף ממפעליו של סטף וורטהיימר. מוצגת בו תערוכת צילום ותערוכות מתחלפות.

מצודת כ"ח-ישע: במרומי הרי נפתלי

מצודה משטרית בריטית השולטת על כל אצבע הגליל. התנהלו עליה קרבות קשים בתש"ח. בסמוך לה קבר אחים של כ"ח לוחמי פלמ"ח שנפלו בקרב במקום. אחד מהם - דוד צ'רקסקי הוא "דוד" מהשיר המפורסם.

מצודת הונין: שרידי מצודה צלבנית ליד היישוב רמות נפתלי.

במקום שרידי התיישבות יהודית בחווה מלפני כ-80 שנה.

חודש תמוז

הקדמה

חודש תמוז הוא החודש העשירי למניין בריאת העולם והחודש הרביעי למניין החודשים מניסן. שמו של החודש קרוי על שם אל בבלי קדום "דומוזו" שפולחנו גונה על ידי הנביא יחזקאל בפסוק "והנה שם הנשים ישובות ומבכות את התמוז" (יחזקאל ח: יד). בלוח האיכר העברי שנמצא בחפירות גזר נקרא החודש "ירח זמור".

לא רק באקלימו קשה חודש תמוז. במסורת ישראל הוא חודש של אבלות, ובהיסטוריה היהודית הוא חודש של צרות ופורענויות.

מזל החודש - סרטן

בחודש זה מתרבים הסרטנים במים עקב החום.

על פי "משנה לשנה", בעריכת הרב מנחם כהן

אירועים

ה בתמוז תשל"ו (1976) - מבצע יהונתן - מבצע אנטבה.

בסוף חודש יוני ותחילת חודש יולי 1976 התרחשה אחת הדרמות הגדולות בתולדות ישראל, אם כי הרחק מגבולותיה. מחבלים מ"החזית העממית לשחרור פלשתיין" חטפו מטוס של חברת "אייר פרנס" ובו יותר ממאה ישראלים, והטיסוהו לאנטבה שבאוגנדה. לאחר שהיהודים הופרדו משאר הנוסעים, החוטפים איימו לרוצחם אם לא ישוחררו ארבעים טרוריסטים הכלואים בישראל ובגרמניה.

לאחר התלבטויות רבות והעמדת פנים שישראל מוכנה לנהל משא ומתן עם החוטפים, הורתה ממשלת ישראל לצה"ל לשחרר את החטופים במרחק 4,000 ק"מ מישראל.

כוח מוטס גדול של כוחות צה"ל נחת באנטבה אור ל-4 ביולי 1976 ושיחרר במבצע בזק את החטופים. שלושה מן החטופים נהרגו וכן נהרג סגן אלוף יהונתן נתניהו (ז"ל), מפקד הכוח בשדה התעופה של אנטבה שעל שמו מכונה המבצע.

על פי "50 על 50", מרדכי נאור, משרד הביטחון הוצאה לאור

יז בתמוז - (על פי המסורת) - שבעה עשר בתמוז הוא התחלת תקופה של ימי אבל "בין המצרים" שבה אנו מתאבלים על חורבנם של שני בתי המקדש ונוהגים מנהגי אבלות. כל עדה לפי מנהגה. יום זה נקבע ליום תענית ציבור.

חמישה דברים אירעו לאבותינו בו ביום כפי שהובא בתלמוד בבלי במסכת תענית (כו):

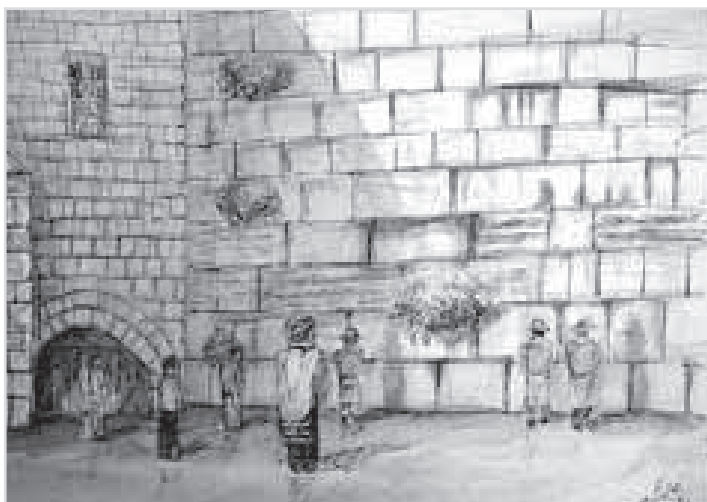
א. **נשתברו הלוחות** - על פי הכתוב בתורה ירד משה מהר סיני ולוחות הברית בידיו ומצא שהעם עשה עגל זהב, אז השליך מידיו את הלוחות ושיבר אותם וביקש מדי' לסלוח לבני ישראל על מעשיהם. משה עלה שוב בר"ח אלול וירד לאחר ארבעים יום - ביום הכיפורים.

ב. **בוטל התמיד** - על פי המסופר בתלמוד, בזמן המצור על ירושלים שררו בעיר רעב ומחסור ולא נמצאו כבשים לקרבן התמיד.

ג. **שרף אפוסטומוס את התורה** - מעשה התגרות נגד היהודים על ידי חיל רומי שקרע ספר תורה ושרף אותו באש.

ד. **הועמד צלם בהיכל** - מעשה התגרות נגד היהודים על ידי היוונים בעת מלחמת החשמונאים, כשהעמידו פסל של זאוס בבית המקדש.

ה. **הובקעה העיר** - הובקעו חומות ירושלים ונפרצו מבואותיה על ידי הרומאים בבית שני. מאז החל חורבנה של ירושלים וקיצה של מלכות ישראל.

נא לזהות את האירועים, האישים והאתרים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודשים סיוון-תמוז המרומזים בכל השאלות הבאות, לכתוב משפט או שניים ולשלוח למערכת עד סוף חודש תמוז. יזכה בפרס המצליח לפתור את כל החידות.

והימים ימי חוסר אונים, רוצחים ערבים משוטטים בארץ וההמשך לצערנו ידוע. וכל זה לפני שבעים שנה. היהודים על התקן הקבוע של הנטבחים עומדים לפני הדילמה העתיקה: שמא ייהרג - או שמא יהרוג. ונולד השעטנו: "טוהר הנשק". האיש, שנולד בגולה ושטעם טעם ישיבה ועם כל זאת היה ספורטאי של ממש, החליט להעביר את הפחד לצד של בני הדודים שחשבו ש"על חרבך תחיה" - הוא מצוות עשה, הוא הקים יחידה קטנה ששינתה, ולו גם במעט, את התמונה. שמו הפרטי ושם משפחתו מקושרים באיש הנעקד. מי הוא ומה מקושר בשמו בנופי ארצנו המתייסרת.

ועתה נפנה לאיש השני. שמו הפרטי כשם קודמו. נכון, חסיד הוא לא היה, אבל חברי תנועתו העריצוהו כאדמו"ר! איש שדה היה וחסיד ארץ ישראל השלמה, לפני שזאת כורסמה והתעוותה. גם הוא איש מגן היה. ולפני 35 שנה נפטר. מוסדות קרויים על שמו וגם יישוב בבקעת הירדן.

3

נסתיימה מלחמת העולם השנייה ועם ישראל
עמד לנוכח השבר הגדול, עדיין היו בהנהגתו אישים
שסברו שמי שנתן פעם את "הצהרת בלפור" יתקן את העוול.
הם סברו וסברו... עד שהובן שאולי כדאי לנסות את הדרך האחרת.
ויהיה בחצי הלילה נותקה ארץ ישראל משכנותיה -
והידיים - ידי פלמ"ח אבל גם מחיר דמים היה לאחד המבצעים בצפון הארץ
כמה מצבות אילמות וגם חיות מאזכרות מחיר זה ומבצע זה.

באותו לילה, וכאמור, בחודש זה ולפני שישים שנה,
בצפון הארץ לוחמי הלח"י שיחררו קיטור ועשו את חלקם
וגם הוא במחיר דמים כבד. אנא האירו את עינינו!!

4

וגם זה קרה בסיוון והכתובת הייתה "תמוז"
בארץ המוכרת לנו מאוד כיום, ומזה עידן ועידנים.
מטוסי חיל האוויר פגעו בפרויקט שאביו עומד כיום למשפט
ואמו הייתה ממשלת צרפת
(רמז עבה לסיוע: בימינו הצגה השנייה בבית השכנה
כשהאבא בעורו ובארצו של המן והאמא במוסקבה).

ד"ר עמנואל בן-נאה

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

התורה, המקדש והשכינה בשילוב גשמיות ורוחניות

תורתנו הקדושה היא תורת חיים שתכליתה להורות לנו דרכי התנהגות כיצד לחיות. חג מתן תורה ב-ו בסיוון, מציין את חג לימוד התורה, התורה שבכתב והתורה שבעל-פה שמבארת אותה. המילה תורה, משמעותה: הוראה, הדרכה וציווי. קיום התורה כראוי הוא תנאי לקדושה. הקפדה על יחסים נאותים בין אדם לחברו, מאפשרת יחסים נאותים בין אדם למקום, שתוצאתם קדושה ואז שורה השכינה. יש בכך, תוצר מעשי כפועל יוצא בשילוב גשמיות ורוחניות, כפי שכבר נאמר במסכת שבת (דף ל ע"ב):

אין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'" (מלכים ב, ג, טו).

לא בכדי, מצווה ה' את ישראל על האחדות כמובא בתחילת פרשת תרומה:

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח).

ועשו לי, כולם ביחד, מקדש, מקום קדוש לעבודת ה', מתוך קדושה על-ידי קיום המצוות כראוי במישור החברתי והאלוקי מתוך יראת שמים, ואז, ראויים הם שהשכינה תשרה בתוכם. לדאבוננו בעוונותינו הרבים, שאין לנו בית מקדש לאחר חורבן בתי המקדש הראשון והשני, בתקופת בין המצרים, אנו מתפללים להקמת בית המקדש השלישי. על כן, יש לעשות הכל כדי להיות ראויים לכך: להתנהג תוך יישום מידות טובות, דרך ארץ ויראת שמים צרופה, טהורה ורצופה. כך, באמצעות תיקון ושיפור המידות, נהיה ראויים להתגשמות נבואתו של זכריה הנביא (ח, יט):

כה אמר ה' צבאות צום הרביעי [=יז בתמוז] וצום החמישי [=ט באב] וצום השביעי [=ג בתשרי - צום גדליהו] וצום העשירי [=י בטבת] יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמות והשלום יִקָּבְּו [=בדרך הישר].

ד"ר אברהם גוטליב

כוחה של אמונה ומסירות

בתקופת שלטון נפוליאון, כל אירופה נכנעה לו. הוא הוריד והמליך מלכים בכל הארץ. בגרמניה וילהלם נס על נפשו, כשהוא מחופש לאיכר ובא לרוטשילד לפרנקפורט. ר' מאיר אנשיל רוטשילד קיבלו בכבוד רב ושאל לבקשתו. אמר המלך, את בני ביתי הברחתי לדנמרק, אני חושש מידו הארוכה של נפוליאון וסוכניו. בקשתי שתשמור את אוצרותי במרתפך (3 מיליון מטבעות זהב ויותר) רק עליך אני סומך. עד יעבור זעם... נשבע רוטשילד כי ישמור מכל משמר על הרכוש וישיבם עד הפרוטה האחרונה - אז נעלם המלך. לדאבון הלב, עוף השמים הוליד את הקול וקציני נפוליאון באו לתבוע את "המטמון". רוטשילד היה בסכנת חיים. עשו חיפוש מדוקדק ולא מצאו דבר. רוטשילד היה בסכנת חיים, לאחר איום חמור נאלץ לקחת אותם למרתף ואמר: הנה כל הרכוש 2 מילין ו-800 אלף מטבעות זהב. אספו ונעלמו. אז קיבץ רוטשילד בני ביתו ואמר - איבדנו כל רכושנו, אנו דלים וריקים, עכשיו נתחיל מבראשית. נפנה לאבינו שבשמים שישמע תחנונינו, ובעזרת ד' ימלא כל חסרונו. ומי שענה לאבות יענה לבנים... אמרו בניו: יש לנו אב גדול, ישר והגון, בעל חסדים ואמונה גדולה, אין ספק כי ד' הטוב יהיה בעזרנו. השמועה התגלגלה על גורלו וכל מקורביו באו לעשות אתו עסקים, לתמוך בו כבראשונה. והוא הלך והעשיר. באותה שנה נפטר! ובניו המשיכו בעסקיו. התהפך הגלגל, נפוליאון הודח ומרדו בו. וילהלם חזר לשלטונו. בנו של ר' מאיר אנשיל ביקש לפגוש במלך. הציג עצמו והחל לספר קורות העיתים. אני יודע הכל, הפסיקו המלך, נפוליאון לקח כל הרכוש! לא אדוני אמר בנו של רוטשילד. כל כספך שמור ואבא ביקש שנשיב לך! איך ייתכן? שאל המלך - אבינו מסר לשליחי נפוליאון את **כספו שלו וכספך שמר במקום סתר** וקיים שבועתו. הנסיך לא הפסיק להתפעל ולהתרגש מגודל צדקותו של רוטשילד ופסק: אין ישר והגון כמו אביכם, אתה תהיה יועץ בממלכתי כאביך וכל הכסף שהפקדתי בידו, לכם במתנה! ראוי האיש יותר ויותר... איש אמונה, ישר והגון קידש שם שמים ברבים והאלוקים ניחם אותו כפל כפליים.

שמעון בן יוסף

מדיני חג השבועות

1. אין אומרים תחנון מראש חודש סיוון עד יב בחודש והטעם הוא שבזמן המקדש היו מקריבים בו קרבנות מיוחדים והם נקראים ימי שמחה. שלושת ימי ההגבלה - שלושה ימים קודם חג השבועות מתכוונים לכבודו של יום מתן תורה.
2. בליל החג מאחרים קצת בתפילת ערבית כדי שימי הספירה יהיו שלימים, כמו שכתוב בתורה: **"שבע שבתות תמימות תהיינה"** (ויקרא כג: טו).
3. אומרים ברכת שהחיינו בקידוש כמו בשאר הרגלים. למחרת גומרים את ההלל.
4. נוהגים להיות נעזרים כל הלילה בלימוד התורה מכמה טעמים:
 - א. כדי לתקן הפגם שפגמו בני ישראל בשעת מתן תורה שהיו צריכים להעיר אותם משנתם.
 - ב. הלימוד בליל השבועות בא להוכיח את תקיפות התורה. וככל שאנו עוסקים בלימוד התורה, אנו מרגישים בצימאון ללימוד נוסף (שפת אמת).
5. מצווה לשמוח ביום זה שניתנה בו תורה לישראל וכן יש מנהג לאכול מאכלי חלב מכמה טעמים:
 - א. התורה נמשלה לחלב ודבש על-פי הפסוק **"דבש וחלב תחת לשונך"** (שיר השירים ד: יא).
 - ב. חלב הוא המזון היחיד שמספק את הרעב ואת הצמא כאחד (אמרי נועם).
 - ג. עד מתן תורה היה מותר לישראל לאכול בהמות טמאות וטריפות. במתן תורה נצטוו על השחיטה ועל המאכלים האסורים, משום כך נאסר עליהם השימוש בכלים השריים, שהשתמשו בהם עד כה. להגעיל את הכלים לא יכלו כי שבת היה (שבת פו) על כן נאלצו ישראל לאכול מאכלי חלב, ואף מנהגנו כך לזכר אכילתם ביום מתן תורה.

6. נוהגים לשתוח עשבים בחג השבועות בבית-הכנסת ובבתים (ויש המעטרים את ספרי התורה בשושנים) מטעמים אלה :

- א. התורה משולה לעץ על-פי הפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה" (מלמד להועיל).
- ב. כדי להזכיר לנו להתפלל לשלומם של העצים, שבעצרת נידונין על פירות האילן (מגן אברהם).
- ג. כזכר למעמד הר-סיני בעת קבלת התורה.
- ד. כזכר למשה רבינו שהושם באותו יום לאחר ג' חודשים ביאור בין עשבים וקני סוף (חידושי הר"ם).

- ה. "עשב" בנוטריקון הוא משמותיו של החג : עצרת, שבועות, ביכורים.
- ו. וכן זכר לביכורים שהיו מעטרים אותם בכל מיני פרחים, שושנים, ורדים ועלים.
- ז. בשמים, רמז לדברי חז"ל : "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה, נתמלא כל העולם בשמים" (מסכת שבת).

- ח. וכן על-פי הנאמר במדרש : משל למלך שהיה לו פרדס נטוע, לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס ונמצא מלא חוחים. הביא קצצים לקצצו וראו בו שושנה אחת של ורד. אמר המלך בשביל שושנה זו ניצל כל הפרדס. כך בזכות התורה יינצל כל העולם כולו (על-פי ויקרא רבה).

- ט. בקהילות אירופה הדביקו ירק ממגזרי נייר על החלונות כדי למנוע כניסת אור לחדרים, לרמז שאנו סומכים על האור הפנימי שבתורה ואין צורך באור החיצוני.

7. נוהגים לקרוא מגילת רות בחג השבועות מכמה טעמים :

- א. המעשה המסופר במגילת רות אירע בתחילת תקופת קציר השעורים.
- ב. ממגילת רות אנו לומדים להעריך מצוות לקט, שכחה ופאה (מתנות לעניים).
- ג. מוזכרת במגילה כניסתה של רות תחת כנפי השכינה וזאת דוגמה לכך שבני ישראל נכנסו תחת כנפי השכינה ביום זה במעמד הר סיני.
- ד. כשם שבמגילת רות יש גילויי חסד רבים, כך התורה עיקרה בעשיית חסד בין הברואים.

על-פי "פרדס חג השבועות", בהוצאת מכון הפאר

חג השבועות

יהודי אפגניסטאן - מועד גול. חג השושנים או חג הוורדים.

אם נשאר בידי המשפחה קמח למצות מפסח, אופים ממנו מצות לשבועות, זכר ל"שתי הלחם" שהוקרבו בבית המקדש בשבועות.

הנשים מביאות פירות ומיני מזונות ללומדים כדי שיברכו עליהם. מברכים על אתרוג שנשמר מחג הסוכות את ברכת "הנותן ריח טוב בפרות", ועל פרחים וצמחים ריחניים מברכים ברכת "עשבי בשמים". בעת הוצאת ספרי התורה בתפילת שחרית אומר החזן את "הכתובה" לחג השבועות אותה חיבור רבי ישראל נג'ארה. בזמן הוצאת ספרי התורה זורקים עליהם עלי שושנים.

יהודי אשכנז - מקשטים את בית הכנסת בירק חי ובפרחים - זכר למתן תורה על הר סיני, וכפי שמסופר במדרש - כשירדה השכינה על הר סיני באש לא שרפה האש את כל הסביבה, אלא החייתה אותה, וכל ההר התכסה בירק, בדשא ובפרחים.

יהודי אתיופיה - שם חג השבועות הוא "בעל מארר" קציר ואסיף, והוא נהוג גם כחג מתן תורה. היו קוראים בתורה על שלושת האבות, וכן את עשרת הדברות (עשרת הדברות מוזכרים מדי פעם במאורעות מסוימים, וזאת כדי שהעם לא יסטה מדרך הישר).

יהודי בבל (חג הביקור) - סדר קריאה "במשמרה" הוא לפי התור. כל אחד קורא קטע מתוך הספר "קריאי מועד". בולטת עירנותם של הילדים בלילה זה. הם מתחרים ביניהם, הן על טיב קריאתם והן על מספר הקטעים שיפלו בגורלם, ויש שמשנים את מקומם הרבה פעמים, כדי שיעלה בידיהם לקרוא קטעים נוספים. הילדים מתכוננים לשאול שאלות ואף לענות על שאלות שיישאלו. תחרות זו מרבה חכמה.

יהודי בוכארה (חג הוורד האדום - "גולי סורכיי") - בשבת כלה, דהיינו בשבת קודם לחג השבועות, היה הרב דורש בבית הכנסת הגדול בבוכארה, והכול באו לשמוע את דרשתו. הדרשה עסקה בדרך כלל בענייני קבלת התורה ובפרק קניין תורה.

יהודי ירושלים הספרדיים - הואיל ופטירתו של דוד המלך הייתה ביום השבועות, נהגו לעלות ולהשתטח על קברו (בתקופה שבין קום המדינה ומלחמת ששת הימים, נהגו לעלות שמה גם ב"ג בעומר, במקום לבקר בקבר שמעון הצדיק שלא היה בידו).

יהודי לוב - לפני שבועות מכינים עלים קטנטנים של שיח בעל קוצים (רמז לסנה שבו נגלה כבוד ד' למשה רבנו במדבר). ובבוקרו של החג נוהגים לתת לכל ילד שבעה עלים כאלה, אותם הוא בולע עם מים הנשאבים מבאר מים חיים, סגולה ללימוד תורה.

יהודי לוב ומרוקו - מנהג קדמון בחג השבועות לשפוך מים זה על זה. ובהגיע תור לבית בספר קריאי מועד המתחיל "בסימנא טבא ובמזלא יאה", קם אחד הנוכחים ושפך על הקורא כד מלא מים. לא רק ש"הנרטב" אינו מקפיד על זה, אלא רבים מתחרים ביניהם לזכות בקריאת בית זה. לכבוד החג נוהגות האמהות להכין לילדיהן כעכים בצורות שונות - צורת סולם, שני לוחות הברית ועוד. סולם - זכר לעליית משה למרום, שני לוחות - זכר לתורה, ועוד.

יהודי פרס (מוֹדָה גול - חג הפרחים) - מקשטים את השולחנות בפרחים ריחניים. בשוב בעל הבית מבית הכנסת הוא מברך את אשתו בברכת "תזכה למאה שנים טובות כאלו" והיא עונה גם אתם תזכו למאה שנים טובות כאלו. לאחר הקידוש מברכים על פירות העונה ולפני הגשת סעודת החג נשמעים שירה ופיוט מפי ראש המשפחה.

יהודי קוצ'ין - תוך כדי שירת ה"אזהרות" זורקים סוכריות וקליות לשמחתם של הילדים היוצאים ברכוש גדול. בקוצ'ין היו קוראים את מגילת רות במנחה.

יהודי ג'ירבא - לפני עליית "עשרת הדברות" שרים בנעימה מיוחדת את הפזמון "יום מעמד סיני". אחר כך אומרים את הקטע "מי האמין לשמועתנו, וזרוע ד' על מי נתגלה" - כך עושים בעת קריאת "עשרת הדברות".

יהודי תימן - נוהגים ללבב לביבות בשבועות. המהדרין שומרים מן הקמח הנשאר בפסח ללביבות אלה.

על פי "ילקוט מנהגים"

שאלה:

מה הם 4 מנהגי שבועות המרומזים בצבעים אלה? לכן, אדום וכחול? (התשובה לאחר מדור "חומר עזרי")

על פי "חידון א-ב לשבועות" מאת בנימין יוגב-בוגיה

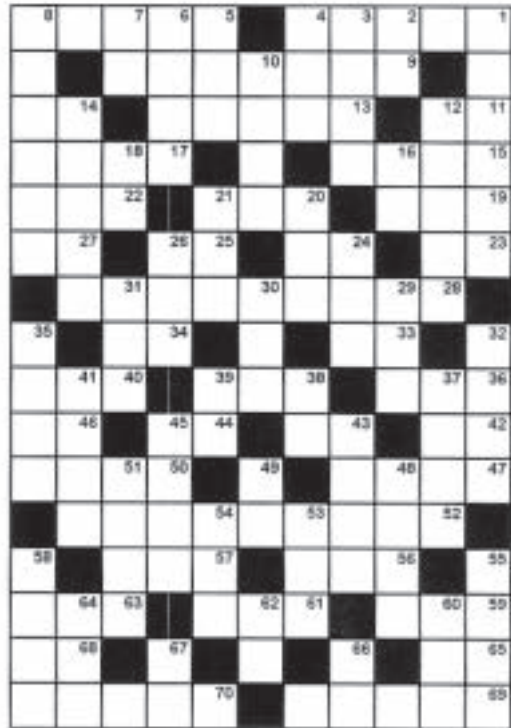
"שיטים", מכון החגים, בית השיטה

www.chagim.org.il/shav30.html

לוח המודעות מסי 150

תשבץ לחג השבועות

מאונך: (1) אחד מטעמי המקרא; (5) תפילת הבוקר; (9) מחבר תהילים, נולד ומת ב-ו בסיוון; (11) מילה שנדרשה ע"י שמעון העמסוני ורבי עקיבא (בכורות ו:); (13) נביא שעלה בסערה השמימית (מלכים ב', ב); (14) בתוכו; (15) ירק גינה ממשפחת החלמיתיים, פירותיו משמשים למאכל; (17) התגבב, נאסף לערימה; (19) חודש; (20) בת אשר (בראשית מו); (22) ידעו, יודע דבר על בוריו; (23) מילת בקשה; (24) חומה נמוכה; (25) רשע (תהילים א); (27) מילת תנאי; (28) כך נקרא יום שבעה עשר בתמוז בספר זכריה; (33) על פי שניים כאלה יקום דבר (דברים יט); (34) עני; (36) מושב בחבל שלום, הוקם ב-1980; (38) איבר בגוף; (40) בצוותא; (42) גיליון; (43) בור בו דורכים ענבים לייצור יין; (44) אביון; (46) צד מערב; (47) מדקדק ומשורר במאה העשירית, שמו העברי הוא אדוניס הלוי, היה תלמידו של רבי סעדיה גאון, מחבר זמירות לשבת, ביניהן הפיוט "דרור יקרא" וכן הפיוט לברכת המזון של חתונה "דווי הסר"; (50) מקום לשמירת כסף וחפצים יקרים; (52) חג השבועות; (56) רע; (57) עוף ממשפחת הנציים; (59) נאה; (61) נוזל בפה; (63) אחד מבשמי הקטורת (שיר השירים ד); (65) צלוי למחצה; (68) מתנה; (69) כובש ארץ-ישראל (דברים א), העמיד את השמש והירח ב-ג בתמוז (סדר עולם פרק יא).

במאונך: (1) עיר בישראל, באסיפה שהתכנסה בתמוז תרס"ו הוחלט על הקמתה; (2) איבר בגוף האדם; (3) המושג המציין את רדיפת היהודים ואת השמדתם בידי הנאצים ועוזריהם בתקופת השלטון הנאצי בגרמניה; (4) מלחין עברי, מחבר הספר "סודות המוסיקה" ומנגינות לשירים רבים, ביניהם "נר לוי", "קן לציפור" ו"כוכבי קטן"; (5) חורבן, שאייה; (6) פתח ביקר הבית; (7) צעיר, עדין; (8) מזלו של חודש סיוון; (10) ללא סטייה ימינה או שמאלה; (12) זירזו על ידי עידוד או גמול; (14) כוכב הבוקר; (16) היום בחודש אייר בו חל ל"ג בעומר; (18) ענן; (20) ספרו של הרב ישעיהו הלוי הורוביץ (1565-1630) שהפך לכינויו (ר"ת), נוהגים לעלות לקברו בערב ראש חודש סיוון; (21) מאכלים מתוצרת זו נאכלים בחג השבועות; (24) מושב במישור החוף, נוסד ב-1950; (26) לכידת בעלי-חיים; (29) נציגות של קבוצת אנשים; (30) גיורת תנייכית, מגילתה נקראת בחג השבועות; (31) כוח-גדול במשכן שילה (שמואל א', א); (32) קריאת עידוד; (35) מחלה נגיפית; (37) עץ פרי ממשפחת הוורדיים; (38) חבורה, סיעה; (39) אחד מבעלי-החיים המשמשים לקורבנות; (41) עיר בצפון הארץ, מוזכרת בתלמוד (שבת כו.), ממנה בא רב אבדימי (בבא בתרא יב.); (43) חומרי, גופני; (45) כינוי לתרנגול (ראש השנה כו.); (48) קיבוץ במועצה האזורית יואב, נוסד ב-כט בתמוז תרצ"ט במסגרת יישובי "חומה ומגדל"; (49) עצם בפה; (51) מזלו של חודש תמוז; (53) מתנה; (54) סכין לגילוח; (55) על זה ניתנה התורה ב-ו בסיוון; (58) אחד מבני יכניה מלך יהודה (דברי הימים א, ג); (60) מסכת תלמודית בסדר זרעים; (62) קיים, נמצא; (64) גדול מפרשי המקרא והתלמוד, נפטר ב-כט בתמוז ד'תתס"ה; (66) קנים יבשים של תבואה; (67) כלי קטן לשמירת נוזלים.

שילת הרשונים

ראה פתרונות בסוף הגיליון

יהודי יוגוסלביה - חלק ד

שוואה, השמדה והשתתפות היהודים במלחמת הפרטיזנים

ערב מלחמת העולם השנייה, גישת השלטונות כלפי היהודים הייתה גישה אוהדת באופן כללי. דבר זה נזקף לזכות הסובלנות שגילתה הכנסייה הסרבית האורתודוקסית כלפי היהודים, אף שלא נעדרו פה ושם גילויים אנטישמיים.

הסרבים ראו ביהודים אזרחים ופטריוטים, שנטלו עמם חלק במלחמת העולם הראשונה, שבה נספו רבע מכלל הלוחמים היהודים (כ-600 איש). לעומת זאת, הממשלה היוגוסלבית התייחסה בחשד ליהודים באזורים של בוסניה וקרואטיה, שבזמן מלחמת העולם הראשונה שרתו בצבא אוסטרו-הונגריה.

מעמד הייצוג של היהודים בעיני השלטונות ניתן ליהודי בלגרד ובאופן כללי, ניתן לומר, שלא הייתה קיימת ביוגוסלביה "השאלה היהודית", וגם לא תנועה אנטישמית פעילה.

הדברים השתנו בתחילת 1940, עם עליית הפאשיזם לשלטון, בעיקר בגרמניה ובאיטליה. בהשפעת התעמולה הנאצית, נחקקו שני חוקים אנטי-יהודיים ראשונים: נומרוס קלאוזוס, לגבי מספר סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה. וכן בהשכלה התיכונית ובחינוך המקצועי.

החוק השני אסר על מסחר במזון על ידי יהודים עקב כך. רבים מהם איבדו את פרנסתם. מצב זה השתנה לחלוטין לרעה עם נפילת יוגוסלביה בידי היטלר באפריל 1941.

יוגוסלביה חולקה לאזורים שונים, חלקם סופחו לרייך, חלקם סופחו ליוגוסלביה וחלקם סופחו להונגריה. במקביל, קמה בקרואטיה מדינה פאשיסטית אנטישמית פרו-נאצית.

בדומה למה שהתרחש בגרמניה, קרה ביוגוסלביה. תחילה הוטלו על היהודים סנקציות כלכליות, הם חוייבו לענוד טלאי צהוב, נאסרה תנועתם החופשית והוגבלה נוכחותם במקומות ציבוריים.

עובדי המדינה איבדו את משרתם וכל זכויות האזרח נשללו מהם. מפעלי חרושת וחנויות הופקעו, וכל היהודים נתבעו לשלם כופר בסכומי כסף גדולים, "כדי לפצות על נזקי הרייך השלישי עקב המלחמה שהיהודים חירוחרו".

הם נאלצו לצאת לעבודת פרך ולבסוף, התרחש גירוש המוני למחנות המוות, שקמו במקומות שונים ברחבי יוגוסלביה.

באופן ממוקד, הייתה פגיעה ביהודי בלגרד לאחר פירסום שורת חוקים אנטי-יהודיים, לפי דוגמת חוקי נירנברג: החל ברציחות בודדות ברחוב וכלה ברציחות המוניות, ביריות על יהודים שנכלאו במחנות

מקומיים. היהודים גם שימשו כבני ערובה שהוצאו להורג, בעקבות פגיעות הפרטיזנים בגרמנים. במחנה "סיימישטה", הופעלה לראשונה משאית להמתה בגז, שהובא במיוחד מברלין. כבר באוגוסט 1942, דווח לברלין כי: "הבעיה היהודית בסרביה לא קיימת עוד" וכי בלגרד, שבה חיו שנים עשר אלף יהודים, היא העיר האירופאית הראשונה הנקיה מיהודים".

כ-15,000 יהודים מאזורים סרביה, בנאט וסנט ז'אק, נרצחו בשלב זה אף הם. חלק הארי מכלל יהודי יוגוסלביה שנספו בשואה, נרצחו בין השנים 1941-1942. ואילו בסרביה, שהייתה תחת שלטון הכיבוש הנאצי, הושמדו רוב היהודים.

עקב הסכסוכים בין האיטלקים לקרואטים, הפכו יהודי דלמטיה ל'כלי משחק' בידי שני היריבים, אך רבים מהם ניצלו הודות לאיטלקים.

עם נפילת איטליה, הצליחו יהודים רבים להימלט וחלק גדול מהם הצטרף לגדודי הפרטיזנים. מתוך 14,000 יהודי בוסניה והרצגובינה, נותרו בחיים בסוף המלחמה כ-1,600 יהודים בלבד.

יהודי באצ'קה ובראינה, שהיו בשליטת ההונגרים מ-1941, נכלאו במחנות ריכוז זמן קצר לאחר הכיבוש על ידי הונגריה ורבים אחרים נשלחו לעבודת פרך.

בנובי-סאד, בירת מחוז וויודינה, נטבחו אלפי יהודים מידי יחידות הצבא בז'נדרמריה ההונגרית במשך שלושה ימים, במסגרת "הריאקציה" הנודעת ב-1942. הדבר נשנה במארס 1944, עם כניסת הגרמנים לוויודינה. תהליך ההשמדה של היהודים נסתיים שם תוך מספר שבועות.

ובאשר ליהודי מקדוניה, הם סבלו מרדיפות, מהפקעת רכוש ונישול ובשנת 1943 נשלחו למחנה המוות טרבלינקה. שם נטבחו והומתו כ-8,000 יהודים.

במדינת קרואטיה העצמאית, שהייתה תחת שלטון פאשיסטי, לא נותרו אלא כ-9,000 יהודים. משהחלה בשנת 1942 ההשמדה השיטתית, הומתו במחנות הריכוז המקומיים, כמו: יאסנובץ, סטארה גרדיסקה, יאדובנו אלפי יהודים. החיסולים ההמוניים נסתיימו כבר בשנת 1942.

במחנות המקומיים לסוגיהם נהרגו ונרצחו יהודים רבים, תוך מעשי התעללות סאדיסטיים, בייחוד במחנה יאסנובץ ועל האי פאג.

במחנה יאסנובץ לבדו הומתו 20,000 יהודים. כ-30,000 מכלל יהודי יוגוסלביה נספו במחנות המדינה הקרואטית בידי הפאשיסטים הקרואטים - האוסטאשים, (שמפקדם היה אנטה פאבליץ').

בשלב השני של ההשמדה, המשיכו הגרמנים במלאכת החיסולים והובילו כ-20,000 יהודים מסלובניה, מקדוניה ומקרואטיה למחנות המוות.

מכלל 80,000 יהודי יוגוסלביה ערב מלחמת העולם השנייה, שרדו לאחר השואה רק 15,000 יהודים!

יהודים במלחמת הפרטיזנים בהנהגת טיטו

יוסיפ ברוז טיטו (1892-1980), ראש המפלגה הקומוניסטית לפני מלחמת העולם השנייה, החל בשנת 1941 בארגון מלחמת גרילה מול הכובש הגרמני והאיטלקי. טיטו, בהבדל מהצ'טניקים (תנועת ההתנגדות

המלוכנית), זכה לאהדה רבה והצליח לגייס פרטיזנים רבים תחת הסיסמא הקוראת לשחרור העם ואיחודו במסגרת מדינית, על בסיס פדרטיבי ושוויון זכויות אזרחי מלא.

טיטו זכה לעזרתה של אנגליה, פגע בגרמנים ובסופו של דבר, הצליח לשחרר את סרביה לפני הגעת הצבא הסובייטי.

מכיוון שהוא זכה לשלטון בזכות עצמו, עלה בידו לנהל מדיניות ניטראלית בין הגושים, תוך הרחבת תחומי חירותה המדינית של יוגוסלביה. בסוף 1945 הכריז טיטו על הקמת רפובליקה פדראלית בשם: יוגוסלביה. לשורות הפרטיזנים של טיטו הצטרפו רבים מן היהודים, בנוסף על הסרבים. הם עזרו בהקמת תנועת התנגדות רחבה וחזקה, שפיתחה שיטות מלחמה מקוריות, פגעה קשה בגרמנים והביאה בסופה לסילוקם. יהודים רבים שהצטרפו לפרטיזנים, היו יוצאי תנועות הנוער היהודיים, אלא שבתוך הצבא, השתלבו היהודים בתוך היחידות האחרות. קרוב ל-6,000 יהודים היו פרטיזנים, מספר גבוה למדיי יחסית לאחוז היהודים בקרב האוכלוסייה.

בתוך צבא הפרטיזנים, תרמו היהודים גם בהקמת שירותי הרפואה. בין הרופאים פעלה ד"ר רוזה פאפו, שהייתה האשה הראשונה בצבא היוגוסלבי, שהגיעה לדרגת גנרל. שלושה רופאים יהודים הגיעו אף הם לדרגה זו.

בשירותי הרפואה הפרטיזנים, שרתו 300 רופאים יהודים, 70 רוקחים, 20 וטרינרים, 30 רופאי שיניים, כ-400 אחים ואחיות ומאות סטודנטים לרפואה.

היהודים הקימו את בית הדפוס המחתרתי הראשון. הנודעים מבין הפרטיזנים היהודים היו: משה פייאדה - סגנו של טיטו, שמואל לרר, פאבלה גורנין, איליה אנגל, רוברט דומאני ועוד.

אחד עשר יהודים זכו לעיטור "גיבור לאומי" של יוגוסלביה, הגבוה שבין העיטורים שהעניקה יוגוסלביה. על חלקם בלוחמה בין שורות הפרטיזנים.

ביבליוגרפיה:

- קטן בן-ציון, דינה. **יהודי יוגוסלביה**. מרכז ההסברה. משרד החינוך. ירושלים, 1986.

יהודי יוגוסלביה - סוף פסוק

לפני מספר שבועות, שמעתי ריאיון ברדיו עם כב' הרב **יצחק אסיאל** - רבה של יהדות סרביה. להלן פרטים מעניינים שליקטתי משיחה זו, על מצבם של יהודי סרביה כיום:

הרב יצחק אסיאל הוא רב אורתודוקסי ומאוד מקובל על הקהילה היהודית בסרביה. הרב בוגר ישיבת גוש עציון ואף למד שחיטה וניקור במשך שבע שנים בארץ. כשחזר לסרביה במאי 1995, התחיל ללמד יהדות.

אם כי יהודי סרביה, ברובם, אינם דתיים, ראשי הקהילה העדיפו רב אורתודוקסי ספרדי, "כנראה משום שרוב היהודים בסרביה הם ספרדים". הרב אסיאל מנהל עבור בני הקהילה את כל הטכסים המסורתיים: ברית מילה, בר מצווה, חתונה וטכסי קבורה, המנהלת גם על ידי חברה קדישא במקום.

- בפנקס הקהילות בסרביה רשומים כ-3,300 יהודים בלבד;
- הקריטריון לקבלת אדם כחבר בקהילה הוא על פי "חוק השבות";
- רוב בני הקהילה נמצאים בבילגורד - קרוב ל-2,000 חברי קהילה. בנוביסד ישנם כ-600 יהודים ובהרצגובינה כ-250 יהודים.

מוסדות הקהילה

- מועדון לנוער;
- בית ספר - בו ניתנים גם שיעורים לבני הקהילות השונות;
- מטבח כשר - כל יום מחולקות מנות מזון לזקנים, לניצולי שואה (במחירים נמוכים מאוד) ולכל אחד מבני הקהילה שמצבו הכלכלי לא טוב;
- הגופים המסייעים למפעל הזנה מבורך זה הם: American Jewish Committee הג'וינט וחברי הוועדה הסוציאלית של הקהילה;
- ועדת תרבות - המרכז התרבותי קטן ולא כמו שהיה לפני מלחמת העולם השנייה;
- ארגון קהילות: כל קהילה ממנה לה יו"ר. החברים בוחרים ראש קהילה כל שלוש שנים וחברי הוועדה, עובדים בהתנדבות לצד היו"ר ומחליטים על פעולות תרבות, אירועים ותוכניות שונות לרווחתם ולהנאתם של בני הקהילה.

"ליהודים יש קשרים טובים עם הכנסייה האורתודוקסית הגדולה, עם הכנסייה הקתולית, עם המוסלמים וכן עם ראשי השלטון בסרביה", אמר הרב אסיאל. "ראש הממשלה הקודם, מלוסוביץ', בא ביום השואה וציטט פסוקים מהתלמוד. ברחוב לא מרגישים באנטישמיות. אמנם יש סיפורים על קונספירציה שעושים כביכול יהודים בבית הלבן, אך זה לא במידה רבה. לעומת זאת, יש מספר כמרים המדברים בגנות היהודים: שהיהודים היו שותפים למלחמה נגד סרביה ואף טוענים נגדי, שאני גויסתי לצבא הסרבי. הם צודקים במידה מסוימת, כי גויסתי לצבא, אך הייתי שם ארבעים יום בלבד. אחר כך שוחררתי בגלל חג הפסח ולא הלכתי יותר לצבא".

בהמשך הראיון סיפר הרב אסיאל על כומר אחד, שכל הזמן הטיף בדרשותיו נגד היהודים. ראשי הקהילה פנו לפטריארך וסיפרו לו על דרשותיו של הכומר המסית נגד היהודים והפטריארך התנצל בפני ראשי הקהילה. הוא גער בכומר, סילק אותו מהכנסייה ואסר עליו להופיע לפני קהל.

ואסיים מאמר זה, על יהדות סרביה, בנימה אופטימית. כשנשאל כב' הרב יצחק אסיאל באשר לנישואי תערובת אמר: "ישנה תהודה רבה בנושא זה. אמנם ישנם נישואי תערובת, אך לא בין אשכנזים לספרדים ולא בין יהודים לגויים. בני הקהילה נוסעים הלוך-חזור לישראל וחזרה לסרביה. לעיתים הם מגיעים לסרביה עם בני או בנות זוג ואני מקיים חופות לישראלים המשתדכים לבני ובנות הקהילה.

בשנתיים-שלוש האחרונות, באים יותר ישראלים לסרביה, אך למרות זאת, יש תנועה רבה יותר של יהודים מסרביה העולים לישראל וזה אופטימי ביותר".

שמחה סיאני

א. שבועות

1. חידון א-ב לשבועות

- א משבטי ישראל (אפרים)
- א אותם נוהגים לומר בשבועות - נכתב בארמית במאה הי"א על ידי מאיר בר-יצחק נהוראי (אקדמות)
- א הוא ברח למלכות (אלילאל)
- ב מרכז כפרי - מושב בעמק בית שאן (בכורה)
- ב מגדולי ישראל, לפי המסורת נפטר בשבועות (בעל שם טוב)
- ב אבי סבו של דוד ובתוכו עוצמה (בועז)
- ג ערפה למחלון (גיסה)
- ג כזאת הייתה רות (גילית)
- ג שם מושב, קשור לרות ולבועז (גילית)
- ג אותם הביאו ביכורים הרחוקים מירושלים (גילית)
- ד חי וקיים (דוד מלך ישראל)
- ד משבעת המינים בו נתברכה ארצנו (דבש - תאריס)
- ד קרויה על שם חמישה מיני הדגן (דגניה)
- ה שם צופן לצנחנית וגברת אברהם (הגן)
- ו ביום זה חג הביכורים (וי סיוון)
- ז משבעת המינים בו נתברכה ארצנו (זית)
- ז מעשרת הדיברות (צבא את יוסף השבת לקדשו)
- ז משמות החג (צאן אתן תאומני)
- ח עליו ניתנה התורה (חובה)
- ח מכלי הקציר (חראש)
- ט סל הביכורים (טא)
- ט שם יישוב (טל העמק, טללים, טירת צבי)

י	איכר (י'אב)
י	משבטי ישראל (י'ה/דה)
י	בזה מקשטים את בית הכנסת בשבועות (י'ק)
כ	מעשרת הדברות שעבור קיומו זוכים לאריכות ימים (כבד את אביך/את אמן)
כ	ישוב שנוסד על ידי צעירים מעלי בולגריה (כפר חיטיס)
ל	פואמה גדולה של טשרניחובסקי ומאכל תימני לשבועות (ל'בי'ה/ות)
ל	יום מיוחד בין פסח לשבועות (ל'ג'ה/מא)
מ	משירי הגשש - שיר למטיילים (מ'ס'ל'ד'ה/מא'ק)
מ	נימחה מן העולם (מ'ח'ל'ון)
נ	שהיו מעשיה נעימים (נ'ע'מ'י)
נ	תגובת ישראל למתן תורה (נ'ע'ש'ה/נ'ע'מ'א)
ס	שיר שבועות ידוע (ס'ל'נ'ן/ע'ל/כ'מ'פ'ן)
ע	שם החג בלשון חז"ל (ע'כ'ר'ת)
ע	הפנתה עורף לחמותה (ע'כ'פ'ה)
פ	ממצוות הצדקה בתורה ובמגילת רות (פ'א'ה)
צ	בה החל תיקון ליל שבועות, עיר המקובלים (צ'פ'ת)
ק	משמות החג (ק'כ'ר)
ק	קריאה זו השמיעו העולים לרגל (ק'א'ו/נ'ע'ל'ה/אל/בית/ד')
ק	הביא ביכורים ורצח את אחיו (ק'י'ן)
ק	זה ארע לאדון הנביאים - משה (ק'ק'ן/ע'ור/פ'נ'ו)
ר	אותה נהוג לקרוא בשבועות (מ'ג'ל'ת/רות)
ש	יוצר חגי השדה בהתיישבות (ש'ל'ס/א'ת'מ'יה/ו)
ש	בתקופה זו ארע סיפורה של רות (ש'פ'א'ט/ה'ש'ו'פ'ט'ס)
ש	הדיברה הרביעית (ש'מ'ור/את/יו'ס/ה'ש'ב'ת/ל'ק'ד'ש/ו)
ש	הלך בראש תהלוכת הביכורים לירושלים (ש'ור)
ש	מגזרת נייר (ש'ש'ת'מ'ת)
ת	מספרו 613 (ת'ר'י'ג)
ת	קיבוץ בגולן שבשמו שם חג (ת'ל'ק'כ'ר)
ת	מזל חודש סיוון (ת'מ'א'ס)

על פי "חידון א-ב לשבועות" מאת בנימין יוגב-בוגיה

"שיטים", מכון החגים, בית השיטה

www.chagim.org.il/shav30.html

2. סיפור משפחה

- המדריך מספר את סיפור מגילת רות ומגניב לתוך סיפורו כמה שיבושים, גסים או קלים, הכל לפי גיל החניכים והשכלתם.
- החניכים רושמים, כל אחד על גיליונו, את השגיאות שהם מגלים בסיפורו של המדריך.
- בתום הסיפור בודק המדריך מי מן החניכים מצא את מספר השגיאות הרב ביותר.

3. מעילת רות

המטרה:

- החניך ילמד את סיפור מגילת רות.
- החניך יכיר את ערך החסד ביהדות כפי שהוא מתבטא במגילת רות.

על המדריך להעביר לחניכים את סיפור מגילת רות.

סיפור מגילת רות - תמצית

ויהי בימי שפוט השופטים – ויהי רעב בארץ. אֵלִימֶלֶךְ – אִישׁ מְבִית לַחֵם יְהוּדָה – הָלַךְ לְעֹר בְּשָׂדֵה מוֹאָב. אֵלִימֶלֶךְ מָת בְּשָׂדֵה מוֹאָב. הַבָּנִים נִשְׁאָנָּה נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת: שֵׁם הָאֶחָת עוֹרְפָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִיָּה – רֹת, וַיִּשְׁבּוּ בְּשָׂדֵה מוֹאָב עֶשֶׂר שָׁנִים. לְאַחֵר זָמַן מָתוּ שְׁנֵי הַבָּנִים. כִּיּוֹן שִׁשְׁמַעְיָה נְעָמִי שִׁדְרָעַב פֶּסֶק בְּאַרְץ יְהוּדָה, הִחְלִיטָה לַחְזוֹר אֶרְצָה. נְעָמִי נִפְרְדָה מִכְּלוֹתֶיהָ וְהָן נִשְׁאָנָּה קוֹלֶן וּבָעוּ, כִּי קִשְׁתָּה עֲלֵיהֶן הַפְּרִידָה. עוֹרְפָּה נִשְׁקָה לְנְעָמִי וְחֹזְרָה לְבֵית אִמָּהּ אֶךְ רֹת דְּבָקָה בָּהּ וְאָמְרָה: "אֵלֹהֵי אֲשֶׁר תִּלְכִּי – אֵלֶךְ, וּבְאִשּׁוֹר תִּלְכִּי – אֵלֶיךָ, עִמָּךְ – עִמִּי, וְאֵלֹהֵיךְ – אֵלֹהֵי". וְתִלְכְּנָה נְעָמִי וְרֹת וְתִבְּרָאנָה לְבֵית לַחֵם בְּתִחִילַת קִצִּיר שְׁעוֹרִים. וְתִאֲמַרְנָה הַנָּשִׁים מְבִית לַחֵם: "הִזְאֵת נְעָמִי?" וְתִאֲמַר אֵלֶיהֶן נְעָמִי: "אֵלֹהֵי תִקְרָאנָה לִי נְעָמִי, קִרְאָנָה לִי מֵרָחֵק" – כִּי מֵרָחֵק. וְתִלְכִּי רֹת לְלֶקֶט שִׁיבּוֹלִים וְתִבְּרָא לְשׂוּדָה בְּעֵזֶר אִשְׁרָה מִמִּשְׁפַּחַת אֵלִימֶלֶךְ. וְהָנָּה הוּא בָּא לְשׂוּדָה וַיִּבְרַךְ אֶת הַקּוֹצֵרִים: "הִי עִמָּכֶם!" וַיֹּאמֶר לוֹ: "בִּרְכָּךְ הִי". וַיֵּרָא בְּעֵזֶר אֶת הַמִּלְקָטָה שִׁיבּוֹלִים וַיֹּאמֶר: "לִמִּי הַנְּעִירָה הַזֹּאת?" וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַקּוֹצֵרִים: "זֹאת הִיא הַנְּעִירָה הַמּוֹאֲבִיָּה שִׁשְׁבָה עִם נְעָמִי". וַיֹּאמֶר לָהּ בְּעֵזֶר: "אֵלֹהֵי תִלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחֵר, כִּי הַגֵּד הוֹגֵד לִי כָּל אִשּׁוֹר עֲשִׂיתָ עִם הַמּוֹתֵךְ וְתִעֲזֹבִי אֶת אֲבִיךָ וְאִמָּךְ

וארץ מולדתך ותבוא לראותך.

ותמצא רות חן בעיני בעני ותהיה לו לאישה ותלד בן ותקרא שמו עובד.

ועובד הוליד את ישי.

וישי הוליד את דוד מלך ישראל.

הצעה אלטרנטיבית למתקדמים

כדי להמחיש את הסיפור יש לבקש מהחניכים לשחק במשחק תפקידים בכמה מהמקרים ודילמות מהמגילה כגון:

א. הדילמה של אלימלך והחלטתו לרדת למואב.

ב. רות וכלותיה בדרך לבית לחם.

ג. מעשי החסד של רות והחלטתה להיות יהודיה... למרות הקשיים הכרוכים בכך.

ד. הביקורת מסביב לקבלת רות כיהודיה הראויה לבוא בקהל.

לאחר העברת הסיפור יש לבקש מהחניכים לשחק את המשחק הבא כדי לגלות את אופיה של רות כפי שהוא מתבטא בסיפור.

משחק אסוציאציות

- על המדריך לכתוב באותיות צבעוניות את השם "רות" על הלוח ולבקש מהחניכים, כל חניך בתורו, לתאר תכונה אחרת באופייה של רות. ניתן לגוון את המשחק על ידי תיאור התכונה יחד עם דוגמה הנזכרת במגילה. לאחר המשחק על המדריך להסביר לחניכים:
 - יש אומרים שמבין התכונות שאמרתם החסד היא התכונה הכי חשובה שממנו ניתן ללמוד לקח לחיים שלנו. האם אתם מסכימים עם רעיון זה? אם כן במה מתבטאת תכונה זו במגילה?
 - דוגמאות של מעשה חסד מתוך המגילה:
- רות הייתה במשך עשר שנים עם חמותה נעמי והשתדלה תמיד לשמח את לבה, לשמח לב אלמנה שירדה מגדולתה - עד שהיא עצמה הגיעה למצבה של נעמי והייתה גם היא לאלמנה.
- גם במצב בדידות זה בעודה נזקקת לחסד ולרחמים אין היא מונעת את חסדה מנעמי.
- ראה מגילת רות פרקים א: טז-יז, פרק ב: ב, יא-יט, פרק ג: ט-י.

לסיכום: על המדריך לבקש מהחניכים לספר על מעשי חסד הידועים להם ולנסות להגדיר את החסד שבכל מקרה ומקרה.

הצעות לפעולות נוספות

- ניתן לארגן משפט היורד או בעד וגד מעשיו של אלימלך כמנהיג.
- כדאי לערוך עיתון המתאר את התקופה.
- יש לערוך שיחה על מצוות בין אדם לחברו המצויות במגילה.
- ניתן להכיר כרזות ופתגמים הנלמדים מאופייה של רות, לדוגמה:
 - "אמור מעט ועשה הרבה"
 - "כל כבודה בת מלך פנימה"
 - "מאוד הוי שפל רוח"
 - "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו".

4. האלקטריק כשרה

מהלך ההפעלה:

- על פני "שדה נרחב" מפזרים מספר שווה של עלים או פירות.
- מצורף לכל עלה או פרי פתק חידה בניילון על אחת ממצוות התלויות בארץ, כגון: לקט, שכחה, פאה, תרומות ומעשרות, חלה, ביכורים (ראה דוגמאות להלן).
- לאחר לימוד המושגים ניתן להכין שתי קבוצות של פתקים עם רמזים למושג ולחלק את הקבוצה לשני מסלולים.
- שתי הקבוצות במסלולן מנסות לאסוף את הפתקים על ידי פתירת הרמזים. ניתן לפזר גם "משימות" הקשורות למושגים של חג השבועות.
- קבוצה המצליחה לפענח את מרבית הפתקים היא המנצחת.

בגמר הפעילות יש לעבור על המושגים עם החניכים.

דוגמאות:

חידות במושגים במצוות התלויות בארץ

- א. חלק לכהן נביא ועוד חלקים ניתן ללוי ולעני (תרומות/מעשרות)
- ב. בטעות לא לקחתי, אך שוב לא חזרתי - לעניים השארתי (שכחה)
- ג. לאחר שאותה לשים, ממנה מפרישים (חלה)
- ד. לא נעבוד באדמה שנה תמימה (שמיטה)
- ה. חיטה ושעורה ביחד אל אזורע, ולא אחרוש בשור וחמור יחדיו (בלאיס)

- ו. שלוש שנים לא אוכלים וברביעית לירושלים מעלים (עלה רבדי)
- ז. משבעת המינים נביא לירושלים ברניים (ביכורים)
- ח. לא אקצור הכל, אשאיר פינה לנוקקים (פאה)
- ט. מתנה הנאכלת על ידי ישראל שעולה לירושלים (משרש)
- י. שיבולים שנפלו בשעת הקצירה, שנשארו לעניים (לקט).

5. משחק קלפים לשבועות

המטרה: גיבוש וחשיבה של דירוג ערכים הבאים לידי ביטוי בחג השבועות.

הכנה: יש לקבוע צוות שופטים ולהכין קלפים שעליהם יהיו רשומים מושגים או יהיו מצוירים סמלים הקשורים לחג (ראה דוגמאות להלן).

שלב א:

- ניתן לחלק 4 קלפים לכל חניך.
- כל חניך בתורו, ינסה לגבש קבוצה של קלפים על ידי הרמת הקלף שנזרק על ידי חניך אחר או להוציא קלף מן הקופה. ממשיכים עד גמר הקופה (מומלץ 20 קלפים).

שלב ב:

- רצוי לחלק את החניכים ל-3 קבוצות (כל אחת בת 6-1 משתתפים). כל קבוצה תבחר 4 קלפים של ערכים המוסכמים ביניהם לפי סדר עדיפויות שקבעו לעצמם ותוך זמן קצוב יכינו את ערכיהם על חצי בריסטול בדרך מקורית של סיסמה, שיר, חמשיר, סיפור קצר, משל, תשדיר שירות וכו'.
- כדאי למנות נציג לכל קבוצה שיסביר את בחירת הקבוצה.

שלב ג:

- הבריסטולים יוצגו במליאה.

דוגמאות לערכים או סמלים

ירושלים כמרכז האומה, אמונה, אחדות ישראל, יישום החירות שניתנה בפסח, הזכות ללמוד נחלת הכלל, מהי זכות יהודית, ערבות הדדית, שוויון, ענווה, נאמנות לארץ, יחס לגר, החטא ועונשו, זכות המיעוט, אחריות הפרט למשפחה, השתייכות לכלל, הזכות להיות יהודי, מצוות התלויות בארץ, כבוד למסורת.

סמלים לדוגמה

כתר, קנה חיטה, ביכורים, תמונה של בית לחם, תמונה של אדם עשיר שירד לחיות בחו"ל, שני לוחות הברית, עלייה לרגל לירושלים.

ב. ימי בין המצרים

1. "הסר כלס אלבק"

מטרת הפעולה: ללמד לסובלנות.

לפניכם שני מקרים שקרו לשני ילדים שונים:

מקרה א': שיעור באורגנית

מנשה חזר זה עתה מביקור אצל סבתא. אמא מחכה לו בקוצר רוח ומזכירה לו שהיום יש לו שיעור באורגנית. המורה בא במיוחד ואסור לאחר לשיעור יקר זה. כאשר המורה מבקש להתחיל את השיעור, מנשה מגלה ששכח את מחברת התווים אצל סבתא, ובלעדיה אין אפשרות לקיים את השיעור.

ההמשך יכול להיות

כך

או

כך

אמא הסתכלה במבוכה על מנשה ועל המורה לאורגנית.

"אני מקווה שאתה סולח לו, הוא בוודאי מיהר לעזוב את הבית של סבתא. אולי הוא יכול להתאמן בתווים אחרים, כדי לא להפסיד את השיעור".

המורה: "מדוע לא, אנחנו ממילא צריכים לחזור על השיעור הקודם!"

מנשה: "ואני מבטיח להתאמן לבד על התווים ששכחתי".

אמא נעשתה אדומה מכעס. היא התחילה לצעוק על מנשה לעיני המורה: "זה תמיד קורה לך, אתה לא יכול לשים לב, אתה תמיד שוכח."

כעת אני לא מרשה לך ללכת לחבר שלך, כפי שהבטחתי".

מנשה עמד בצד מבוויש לעיני המורה. הוא הלך לחדרו כשהוא ממלמל בכעס ודמעות בעיניו: "אני שונא את השיעור באורגנית!"

מקרה ב': הציון

המורה החזיר מבחנים. דוד ניגש בשמחה לקחת את מבחנו, היה בטוח שהצליח במבחן, כי ידע את כל התשובות, אך להפתעתו הרבה, כשהסתכל בציון חשכו עיניו. הוא ראה מול עיניו את הציון 69.

ההמשך יכול להיות

כך

דוד התמלא כעס וניגש אל המורה: "זה לא בסדר" צעק, "אתה סתם המצאת ציון בלי לבדוק, אני יודע שאתה שונא אותי!" ובלי להעיף מבט על המבחן קרע אותו בזעם. המורה המזועזע הסתכל ביומן שלו ומצא את הציון "קיבלת 96", אמר לדוד "אבל ההתנהגות החצופה שלך לא מתאימה לרמת הידיעות שלך".

או

כך

דוד הרגיש אכזבה גדולה אך אמר לעצמו שאסור להיכנע לכעס. הוא חשב לעצמו: "רגע, אולי יש כאן טעות?" הוא החליט לגשת למורה ולשאול אותו לפרש העניין. דוד ניגש אל המורה, ושאל: "המורה, האם הציון שלי הוא באמת 69?" המורה הסתכל ביומן ובישר לדוד "הציון שלך 96, כנראה הסתכלת הפוך על הדף, כל הכבוד, עלה והצלח!".

- נסו להמחזיז את אחד משני המקרים או להוסיף מקרה משלכם.
- לאחר ההמחזה כדאי לשאול את החניכים את השאלות הבאות:
 1. מה גרם לתגובות שבצד ימין? - (חוסר סבלנות, כעס)
 2. מה הייתה תהוצאה בכל מקרה? - (שנאה, פזיזות)
 3. מה גרם להתנהגות שבצד שמאל? - (סבלנות, מחשבה)
 4. מה הייתה התוצאה בכל מקרה?
 5. תארו לאיזה מצבים ולאיזה התנהגות יכול להגיע אדם שכועס.
 6. תארו ויכוח בין היצר הטוב והיצר הרע בלבו של אדם שהרגיזו אותו.
- מה מביא אותנו לכעוס? ספרו על מקרים מחיי היום-יום הגורמים לכעס, כגון: מישהו הגיע אליך בזמן לא מתאים, או שאלו אותך במקצוע שבו אתה הכי חלש, או שמישהו דיבר אליך בזילזול. איך הגבת?
- מה לומדים אנו מהתרגיל הזה? למרות שלא יפה לכעוס, לפעמים קשה מאוד להתאפק, כשמישהו או משהו מרגיזים אותנו.

2. ניבים

מטרת הפעולה: להכיר ניבים, ביטויים ומושגים הקשורים בשורש של בנה, לב ואבן, ברוח שיר "הכותל" - "יש אבנים עם לב של אבן, יש אבנים עם לב אדם".

מהלך הפעולה:

- על בריסטול לבן שלם מציירים טבלה.

- מכינים 20 כרטיסים קטנים שעליהם רשומים הגדרות הקשורות לניבים או מושגים הקשורים לתורה ולבית המקדש.
- מחלקים את הקבוצה לשתיים.
- מצמידים את הכרטיסים לטבלה בעזרת סיכות והופכים על גבי לוח תלוי. המנחה שומר על רשימת הניבים.
- כל קבוצה בתורה מתבקשת לשלוף כרטיס ולזהות את הניב תוך זמן קצר. אם הצליחה תקבל הקבוצה את הכרטיס ואם לא - תחזיר את הכרטיס למקום והקבוצה השנייה תנסה את כוחה.
- מנצחת הקבוצה שצברה יותר כרטיסים.

דוגמאות לניבים ופתגמים

- אבן ישראל - כינוי לקב"ה מגינו של ישראל (בראשית מט: כד).
- לב אבן - קשיחות, טמטום (יחזקאל לו: כ).
- תבנה ותכונן - ברכת לוואי רווחת אגב הזכרת עיר הקודש.
- סתירת זקנים בניין ובניין נערים סתירה - לא להרוס את יסודות העבר (מסכת מגילה לא).
- אבנים לבבות - כינוי לכותל המערבי.
- מי האיש אשר בנה בית חדש - פניה לחתנים בשנה הראשונה לנישואין (דברים ב: ה).
- אבני צדק - נאמנות במשקלות לצורכי משא ומתן.
- מי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין נאה מימיו - תיאור יופיו של בית המקדש השני (בבא בתרא ד).
- אבן העזר - שם החלק השלישי מספר "ארבעה טורים" העוסק בדיני הלכות אישות.
- אבן מלואים - אבן יקרה שמשבצים בתוך בגדי כהן גדול (שמות כה: ז).
- לבנות ולנטוע - אחד מתפקידיו של ירמיהו הנביא.
- מלאו לבו - העז (אסתר ז: ה).
- דברים שבלב - דברים שאדם שומר בלבו ולא מספרם (מסכת נדרים כח).
- שרירות לב - קשיוות לב ועורף (דברים כט: יח).
- שמח בלבו - חכה וצפה להתגשמות הדבר (בראשית לז: א).
- משאלת לב - געגוע.
- אבן שתייה - אבן שהייתה בקרקע בית המקדש ועליה עמד ארון הברית.
- יבנה"ה - רמז לסדר ברכת ההבדלה (יין, בשמים, נר, הבדלה).

א. שעשועון מילים על פרשת השבוע

בכל חידה מבוקשים שני מושגים המורכבים מאותיות זהות ובשינוי סדר האותיות, כאשר אחד משני המושגים לפחות קשור לפרשת השבוע.

מי יודע

פרשת נשא

1. אתר בהפטרה
ואחד מעשרה
2. מן הנשיאים
ומן הראשונים
3. לא יעלה על ראשו
והגיש את בקשתו

פרשת בהעלתך

1. בפרשה אחד מן המקומות
וצעקות רמות
2. בפרשה לקוט
ועניין של שייכות
3. מקום תורה
ועינו צדה

פרשת שלח

1. מצווה בעלת חשיבות
ויש בה רטיבות

תשובה

(אשתאל / לא תישא)

(אליאסף / אלפסי)

(תער / עתר)

(חצרות / צרחות)

(שלו / שָלוּ)

(סיני / סיני)

(חלה / לחה)

2. החביאה את המרגלים (רחב / בחר)

והעדיף אחד על פני אחרים

3. יש בה אות רבתית (יגדל / גדיל)

ועל כנפות הציצית

פרשת קורח

1. החל בעקבות העוון (הנגף / נגה"פ)

ועל הסביבון

2. משה לא לקח (חמור / רומח)

ופנחס בן לקח

3. מאתיים וחמישים (מחתות / חותמת)

ומאשר מסמכים

לקטורת בית קיבול

ושמים אותה על בול

פרשת חוקת

1. נכבשה בצו (יעיר / זעיר)

וקטן במידותיו

2. אתר בפרשה (הר ההר / הרהרה)

והפעילה את ראשה

3. את הטומאה הודפת (מי נידה / מדינה)

ול"אֶרֶץ" נרדפת

נוזלים לטהרת הטמא

וכמו "אֶרֶץ" יוצא

פרשת בלק

1. אל ארצו של בלעם (פתורה / תרופה)

ובבית המרקחת מקומה

2. בפרשה אל הקיר (האתון / אתונה)

ובאירופה עיר

(אדום / אודם)

3. סופו לתבן

ובחושן אבן

פרשת פנחס

(פנחס / נסחף)

1. קם נגד הזרם

ונגרר עם הזרם

(עצרת / צרעת)

2. כך היום השמיני נקרא

ודיניה בספר ויקרא

(שעיר / עשיר)

3. בפרשתנו מוקרב לחטאו

ומי ששמח בחלקו

פרשת מטות-מסעי

(יעזר / עזיר)

1. על ידי בני גד נבנתה

"ומעם ד' " ניתנה

מקום עם שם

ומעם ד'

(קריתיים / קרית-ים)

2. לבני ראבון עיר

ובמפרץ חיפה עיר

(עצמון / מוצנע)

3. בפרשה אתר

ומוסתר

החידות מתוך הספר "תורתך שעשועי" מאת זאב פרנק,

ניתן להשיג בחנויות, פרטים בטלפון 052-8915600

ב. פרשת השבוע לנוער - חידון ברש"י

פרשת נשא

מניין לומדים:

1. שהטיפול בסוטה הוא מידה כנגד מידה?
 2. שאת הדיון המשפטי בדיני נפשות יש לפתוח בניסיון לזכות (ולא לחובה)?
 3. שאם סתם חשדו באישה שהיא סוטה מעתה ואילך היא תתברך בלידות קלות ובילדים יפים?
 4. שכהן המבכר את ישראל גם הוא מתברך?
- שאלת השאלות: מדוע חוזרת התורה בסוף הפרשה על הקורבנות של כל שבט למרות שהיו זהים? פינת הפרפת: מנין ידעה דלילה (בפעם האחרונה) שהפעם מגלה שמשון את סוד נזירותו באמת?

פרשת בהעלותך

מניין לומדים:

1. שמשוה התקשה בבניית המנורה וה' הראה לו איך לעשותה?
 2. שכהן שיצא לפנסיה בעבודתו בבית המקדש (בהגיעו לגיל 50) ממשיך לעבוד עבודות קלות?
 3. שמלכויות וזכרונות ושופרות הן יחידה אחת?
 4. שהמתאוננים רק מצאו עילה להתלונן אך באמת רצו לפרוק עול המצוות מעליהם?
- שאלת השאלות: מנה 4 סיבות (לפחות) לאיסור אכילת נבלות וטריפות ומאכלים אסורים. פינת הפרפת: מיהו "נגד טורא" ומדוע נקרא כך? (פרק יא, או במסכת גיטין סג.).

פרשת שלח

מניין לומדים:

1. שהמרגלים "ישברו את כל השיאים" והקיפו את הארץ בזמן קצר ביותר?
 2. שיהושע וכלב ידעו להבחין אם ה' הסיר את השגחתו ממקום מסוים?
 3. שכלב השתמש בטקטיקה מיוחדת כדי "לשרוד" בין המרגלים?
 4. שליהודי אין כל יכולת להיפטר מיהדותו ומחובותיו הדתיות?
- שאלת השאלות: מה היה כה חמור בחטא המרגלים? (3 גישות לפחות) פינת הפרפת: בתחילת הפרשה הם 12 ובסופה 3 ולכולם אותו תפקיד. מיהם? (רש"י)

פרשת קרח

מניין לומדים:

1. שמש לא ביקש מעם ישראל שיממנו לו את הוצאות הנסיעה שעשה עבורם?
 2. שמחלוקת קורח הייתה קשה למשה יותר משאר חטאי ישראל במדבר?
 3. שלמרות ששבט לוי נחלק לכהנים וללוויים הוא נחשב לשבט אחד?
 4. שלפעמים המילים שהאדם בוחר כדי להתבטא מגלים מה הולך לקרות איתו?
- שאלת השאלות: מה היו המניעים המרכזיים שהביאו את קורח למרוד במשה (לפחות 4)?
- פינת הפרפרת: מיהו הסבא שהתבייש בכבודו?

פרשת חוקת

מניין לומדים:

1. שאת אפר הפרה האדמה חילקו לשלושה חלקים והניחום בשלושה מקומות שונים?
 2. שהפרה האדומה היא תיקון לחטא העגל?
 3. שהמתארח במקום מסוים צריך להשתדל לגרום למארחים ריווח והכנסה כספית?
 4. שמשוה השליט את רצון ה' על ריגשותיו?
- שאלת השאלות: מה היה כל כך חמור בכך שמשוה היכה את הסלע? (3 גישות לפחות)
- פינת הפרפרת: יש לתת לאדם לשתות לפני שנותנים לבהמה (באוכל להיפך) – הוכח ("חקת", "חיי שרה")

פרשת בלק

מניין לומדים:

1. שהשנאה מקלקלת את השורה (כלומר כאשר מתגבר רגש השנאה לא פועלים לפי ההתנהגות הרגילה)?
 2. שלאדם בחירה חופשית ובדרך (ההתנהגות) שהוא רוצה לילך מוליכן אותו?
 3. שלמרות שבלעם היה רשע וגם רוח ה' חס על כבודו וכן על כבודם של רשעים?
 4. שבלעם נאלץ להזכיר את מצוותיהם של ישראל מזמן ההשכמה עד השנייה בלילה?
- שאלת השאלות: "כעת יאמר ליעקב מה פעל אל" – מה משמעות המילה "כעת"? (3 פירושים)
- פינת הפרפרת: חרבו של בלעם גנוזה יחד עם חלק מכלי המקדש ברומי, האם נכון? (הוכחו)

פרשת פנחס

מניין לומדים:

1. שפנחס הפך להיות כהן רק לאחר שהרג את זמרי?
 2. שהתפשטה שמועה בגויים שלא כל היהודים הינם יהודים כיוון שהמצרים אנסו את הנשים היהודיות?
 3. שהעונש על המרגלים לא חל על הנשים?
 4. שכאשר אדם מתבטא בצורה גאוותנית תורתו משתכחת ממנו?
- שאלת השאלות: "הנני נותן לו את בריתי שלום" מה הפירוש "ברית שלום" – עם ה' (3 פירושים)
פינת הפרפרת: היכן מצינו בפרשתנו אות ו' קטועה באמצע?

פרשת מטות-מסעי

מניין לומדים:

1. שהגורם תקלה לחבירו הוא נענש במקומו?
 2. שהקריטריון לבחירת לוחמים למלחמה במדין היה אם הם צדיקים ויראי ה'?
 3. שהמתחיל במצווה צריך לגמור אותה?
 4. שיש אחריות מינסטריאלית, דהיינו אם פשוטי העם חוטאים יש להאשים את מנהיגיהם?
- שאלת השאלות: מדוע הנדר כל כך חמור, הרי בסך הכל אלו רק מלים ואפשר להתחרט?
פינת הפרפרת: מי המלך שהעם ביטל את שבועתו?

על פי "הגיגי פרשה", מאת מרדכי אפרתי

(הפתרונות לחידון בסוף הגיליון)

התאנה

בזמן שבית המקדש היו מביאים ביכורים בחג השבועות. פירות הביכורים היו רק משבעת המינים שבהם נשתבחה ארץ ישראל "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש (תמרים)". שבעת המינים כתובים בסדר הבשלתם מלבד החיטה שמפני כבודה וערכה נזכרה לפני השעורה המקדימה אותה בהבשלתה.

למה נמשלה תורה לתאנה?

כל פירות יש בהם פסולת: תמרים יש בהם גרעינים, ענבים יש בהם חרצנים, רימונים יש בהם קליפין אבל תאנה כולה יפה לאכול (ילקוט שמעוני, יהושע ב).

הזית, הגפן והתמרה נלקטין כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט. כך לימוד התורה, היום לומד מעט ולמחר הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנתיים (במדבר רבה כא).

התאנה במקרא

אותו אילן, שממנו אכלו אדם וחווה בגן עדן, איזה הוא? רבי יוסי אמר תאנים היו: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות (בראשית ג, ז), "שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו שנאמר ויתפרו עלה תאנה ומשום כבודה של התאנה והבטחתה להביא שלום וברכה וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו".

כאשר המרגלים ששלח משה לתור את הארץ שבו למחנה הביאו עימם מזימרת הארץ - תאנה. התאנה היא מאילני המאכל החשובים ביותר בארץ-ישראל ושכנותיה ומעצי התרבות הקדומים המוזכרים בימי בראשית.

פריון הגפן והתאנה הוא סמל לשובע והיפוכו קללה. התאנים הרעות קרויות שערים. התאנה משילה את עליה בחורף ובאביב היא מתכסה בעלים גדולים וגילדניים. בתהליך הפריחה בוקעים בקצות הענפים הפגות. התאנה הוא עץ או שיח גדול משיר עלים, גובה העץ עד 9 מטרים, עליו גדולים בצורת כף יד. ניתן לזהות עץ תאנה נקבה על ידי שצורת העלים בצורת יד ועליה רזים ביחס לעץ זכר, שעליו יותר שמנים. התאנה מניבה יבול רב ופרי מתוק וטעמן משובח. פרי התאנה יבשיל רק על העץ.

התאנה במקורות חז"ל

מעשה ברבי יוחנן בן אלעזר, שהיה יושב תחת תאנה אחת, והייתה התאנה מלאה תאנים יפות, ירד טל והיו התאנים שואבות דבש, והיה הרוח מגבלו בעפר, באה עז אחת היתה מנטפת חלב בדבש וקרא לתלמידים ואמר להם בואו וראו דוגמה מעין העולם הבא שנאמר "והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב" (תנחומא תצוה, סימן "וזהיר").

פתגמים

- תאנת חוה - כינוי מקובל לבגנה.
- עלה תאנה - כינוי למשהו המשמש כסות או הסוואה.
- איש תחת גפנו ותחת תאנתו - ישב בשלום ובשלווה על אדמתו, התאנה כמו הגפן היא סמל לשלווה וביטחון.
- נוצר תאנה יאכל פריה - נוצר במובן נוטע. הטורח בדבר סופו שיבוא על שכרו (וחובה על המגדל לשמור על העץ ולקטוף את הפרי מדי יום ביומו עם שחר, אחרת היא הופכת להפקר).
- גרוגרת דרבי צדוק - כינוי לאדם דל וצמוק.
- עובר שנולד טרם זמנו הרי הוא פג.

שימושים

השימוש העיקרי היא פרי למאכל. התאנה מכילה סוכר ברמה גבוהה, ניתן להפיק ממנה אלכוהול על ידי התססת התאנים. התאנים נאכלות טריות "בעודה בכפו יבלענה" (ישעיהו כח, ד), או מיובשות בצורת גרוגרת או דבילה. קטיף התאנים נקרא אריה, מלשון שחרית שהיה צריך לקטוף את הפרי בקור לפני הזריחה שמא התולעים והצרעות יפגעו בפרי.

ענפי התאנה שימשו לעצי המערכה שבהם היו מסיקים את המזבח, וגם להסקה ביתית.

הנצרים הרכים כמו הפגות נאכלו על ידי הצאן.

עושים אותם גרוגרות כלומר עוגות של תאנים יבשות ודחוסות.

הקדמונים החשיבו מאוד את התאנים בזכות האפשרות לשמרן לטווח ארוך על ידי ייבושן בצורת דבלים ששימשו מזון יסודי - אביגיל ציידה את אנשי דוד במאתיים דבלים (שמואל א', כה, יח). היו מייבשים את התאנים במשטח ענק והיו גורפים מדי פעם במטרה להופכן שלא יירקבו. ויש לעתים במהלך השימור הדבלים הופכות לדבש.

בצק תאנים מגרוגרות טחונות.

בארצות אחדות באירופה משתמשים בגרוגרות בתור תחליף לקפה מזין ומתוק.

גרוגרת שימשה כיחידת משקל לצרכים מסוימים.

קציעות זה פרוסות/חתיכות של הדבילה וזה נעשה על ידי מחצלת הקרויה "מוקצה" - בעזרת סכין מיוחדת

"מקצוע של דבילה" ודחסון בכלי שטוח "דורס קציעות על פי הכד" (תרומות פ"ד, מ"י).

עץ התאנה נחשב בעל סגולה לשמור נגד עין הרע, מזיקים וכישוף, ומכאן הנוהג לשים את האגודל תחוב בין אצבע לאמה בתמונה ידועה בשם "תאנת יד" כדי להרחיק טרדנים, מזיקים ושדים - אסמכתא נמצאת בתלמוד במסכת ברכות "האי מאן דנכנס למתא ודחיל מעינא בישה לינקוט זקפא דידא דומינא בידא דשלמא (תרגום: מי שנכנס למקום ומפחד מעין הרע יקח בוהן יד ימין ביד שמאל).

מריחת דבלת תאנים - לרפואת השחין (מלכים ב', כ, ז).

פלח דבילה ושני צימוקים כאמצעי להחייאת נער מזי רעב. אכילת 100 גרם תאנים יבשות מספקות את כל תצרוכת הברזל היומית של האדם.

שימוש בחלב תאנים משמש בתעשיית הגבינה - חלב התאנים מקריש את החלב.

פרי התאנה, העלים והמיץ החלבי משמשים להסדרת פעולת המעינים כמשלשל עדין.

העלים משמשים כרטיות לריכוך פצע סגור ולטיפול בצרעת.

שימוש בעלי תאנה לריפוי דלקת עיניים בדרך של חיכוך העלים בשמורת העין.

ריפוי סרטן עור באמצעות חלב תאנים - מצאו כי שרף התאנה מכיל כ-200 חומרים פעילים בהם חומר שאותו מכנים R-3 שהשפעתו על סרטן העור נבדקה והוכחה.

התאנים הלחות ואף היבשות מולידות ומביאות באדם דם רב אשר יחיה בו.

אכילת תאנים מחטאת וקוטלת חרקים, משפרת את הזיכרון, מחזקת את הציפורניים, מבהירה את העור תוך סילוק תאי עור מתים, משפרת את מערכת החיסון. השרף משמש להסרת תבולות עור. התאנה עוזרת לטפל באנמיה, אסטמה, הרפס, טפילים, דימום, מלריה, דליות ורידים וזיהומי גרון.

ערכים תזונתיים

התאנה בעלת תכולת הסיבים הגבוהה מכל הפירות. בפרי כ-20% מסך צריכת הסיבים הדרושה ביום.

במנה של כ-1.5 תאנים יבשות יש 15 גרם פחמימות - שווה ערך למנת פרי יומי.

בתאנה תכולת המינרלים הגבוהה מכל הפירות.

מקומות בשמות התאנה

- מדבר דבלתה - יחזקאל ו, יד.
- אחת התחנות של בני ישראל במדבר הייתה "השם דבלתים" - במדבר לג, מו.
- שמה של אשת הושע היה גומר בת דבלים - הושע א, ג.

מזל טרבלסי

שבועות

1. הכנת פרחים לקישוט הבית

חומרים וציוד:

- ניירות צבעוניים בעובי שונה
- צבעים
- עפרונות
- מספריים
- דבקיות
- חוט מתכת.

הכנת הפרחים:

- החניכים מציירים עלי כותרת, גבעולים שונים, מדביקים עליהם דבקיות בצבעים שונים, גוזרים ומשחילים בחוט.
- במקום הניירות אפשר לגזור מחתיכות בדים צבעוניים או משאריות של שקיות ניילון.
- מוסיפים עלים מיובשים שנשרו מהעץ. אפשר לצפות את העלים בלקה.
- אפשר לקשור אותם בסרט או לתקוע אותם בכוס עם חול או גבס.

י"ז בתמוז

2. הכותל

מתחילת המאה ה-19 מתחילה השיבה לארץ. הגולים שהגיעו לארץ נפגשים במקום המקדש שחרב - בכותל המערבי ששרד, לכן במרכז היצירה היהודית והעגוגעים לבית המקדש המוטיב החוזר הוא הכותל. כותל עם עצי ברושים - מרמזים על ימות המשיח "יבנה בארזים ובברושים". שילוב מוטיבים אלו ביצירה כגירוי לצייר את בית המקדש.

החומרים והציוד:

- צבעים
- מספריים
- דבק
- תמונות - מצ"ב
- ניירות צבעוניים

תהליך ההכנה:

- החניכים גוזרים, מציירים, מוסיפים בתים ויוצרים את ירושלים שלהם.

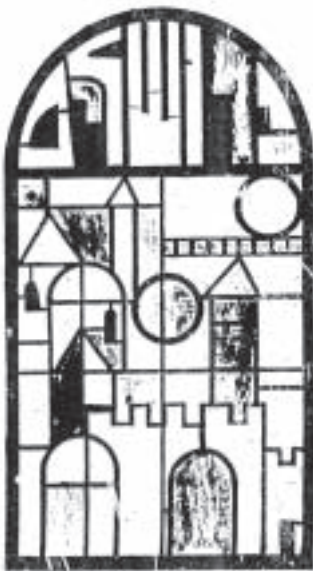
2. ויטרד' ירושלים

החומרים והציוד:

- בריסטול שחור בגודל הרצוי לתמונה
- הגדלת התמונה לאותו הגודל
- סכין יפני / מספריים
- ניירות צלופן
- דבק
- קרטון ביצוע גדול ב-1 ס"מ מהבריסטול השחור.

הביצוע:

- מגדילים את התמונה לגודל הרצוי.
- מדביקים אותה על הבריסטול השחור - הבריסטול בא לחזק את התמונה וגם לטשטש את השגיאות במקרה והחניך לא הצליח. ומניחים על קרטון הביצוע (כדי לא לשרוט את השולחן). החניכים עוברים עם סכין יפני מסביב לקטע אותו הם רוצים להסיר ולהדביק במקומו צלופן.
- בסיום תולים את העבודה על חלון שקוף.

מלכה אהרונסון

חומר אור-קולי

א. בנושאי חג השבועות, תורה שבעל-פה וערכים

קלטות וידיאו (המצויות במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **וזאת התורה** - (חטיבת ביניים) - 6 - חשיבותו של ספר התורה, דרכי הכנתו, כתיבתו ושימוש.
- **על מזוזות** - (חטיבת ביניים) - 7 - חשיבותן, דרכי הכנתן, כתיבתן ושימושן.
- **אמה של מלכות** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) (מסדרת "קשת וענף") - סיפורה של מגילת רות (הטלוויזיה החינוכית).
- **מהחל חרמש** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) (מסדרת "קשת וענף") - רב-גוניותו של חג השבועות (הטלוויזיה החינוכית).
- **שבעת המינים** - (על-יסודי) - 138 - משמעותם של שבעת המינים (שירות הסרטים הישראלי).
- **שלושת רגלים** - (כל הגילים) - 170, 250 (ר.) - פסח, שבועות וסוכות ומנהגם.
- **סמלים יהודיים** - (על-יסודי) - 136 - האמנים היהודיים עיטרו את תשמישי הקדושה בסמלים יהודיים שמקורם ברעיון הבריאה, גן עדן, ירושלים, המקדש, תוך שילוב צורות גיאומטריות בעלות משמעות סמלית ומיסטית הקשורה לתולדות עם ישראל (שירות הסרטים הישראלי).
- **הגענו למצוות** - (חטיבת ביניים) - 184 (כ.ר.) - בנושא בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **סדרת שניים או חזין** - (חטיבת ביניים) - 41-47 - סוגיות התלמוד בהמחזה.
- **ומה אומר רש"י** - (יסודי) - 2 - לדמותו של רש"י (הטלוויזיה החינוכית).
- **רש"י** - (חטיבת ביניים) - 900 - לדמותו של רש"י - סרט מצוייר (טלעד).
- **עולם הישיבה** - (חטיבת ביניים) - 127 - הישיבה בעבר ובהווה.
- **ניגונים של מתמידים** - (על-יסודי) - 103 - הסרט מתאר את ה"מתמיד" בבית המדרש הישן, ליד העמוד, הנר ודף הגמרא, כפי שראה אותו ח"נ ביאליק, ועל רקע שירתו. לעומתו, המתמידים של דורנו, השונים בעולמם הפנימי ובגישה לסביבתם אך מטרם אחת היא - לימוד תורה (נהורה).
- **חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו** - (על-יסודי) - 233.

- **רות** - (חטיבת ביניים) - (רוסית עם כתוביות בעברית) - 316 - סיפורה של רות הוא סיפור של חסד, של מסירות למשפחה ולעם ישראל (גשר).
- **חברים מהתנ"ך** - **רות** (חטיבת ביניים) - 1099 - על מגילת רות (ערוץ התכלת).
- **סמלים יהודיים ומצוות בין אדם למקום** - (חטיבת ביניים) - 216 - ספר תורה, תפילין, מזוזה, ציצית, בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **חגי ישראל** - 199 (ר).
- **משא ומתן באמונה** - (חטיבת ביניים) - 8, 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות משא ומתן.
- **השב תשיבם** - (חטיבת ביניים) - 8, 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות השבת אבידה.
- **חגים ומצוות** - (חטיבת ביניים) - 193 (ר).
- **סוגיות בהלכה** - (חטיבת ביניים) - 76 - הדגמת מקרים שונים של היזק כאשר שניים הולכים זה לקראת זה (פנטומימה) (מרכז מלטון).
- **מונחים בתלמוד** - 241 (קטעים מתוכניות "שניים אוחזין").
- **שבועות** - (שיחה עם הרב מרדכי אלוך) - 1031, 756.
- **חידוני תנ"ך** - (מבחר) - תכניות מפיצוחים וחידון התנ"ך העולמי.
- **מיפגשי בראשית** - (סידרה בפרשת השבוע) - בהמחזה.
- **שבעים פנים** - (סידרה בפרשת השבוע) - ירון לונדון.
- **מבראשית** - (סידרת שיעורים בפרשת השבוע עם הרב מרדכי אלוך).
- **שעשני אשה** - (על-יסודי) - 1031 - לימוד תורה לנשים - מעמד האשה ביהדות.
- **שבוע טוב** - (על-יסודי) - 992 - לימוד תורה לנשים (דיון) (הטלוויזיה הכללית).
- **שבועות - פסח** - (יסודי) - 936 - (מסדרת "רחוב סומסום").
- **בו"ל בפ"ש** - (חטיבת ביניים) - סדרת חידוני פרשת השבוע מפרשיות ספר בראשית ושמות (מעלה).

שקופיות + קלטת קול (גנוט)

- 3015 - חג השבועות + קלטת קול (גנוט)
- 3018 - חג השבועות - זמן מתן תורתנו (רדובן).
- 3034 - בית הכנסת והתפילה - ערכה.
- 3035 - ספרי תורה תפילין ומזוזות - ערכה.

קישורים לחג השבועות (בעברית)

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/HaverimLareshet/ChageyIsrael/shavuot.htm>

ב. ימי בין המצרים

קלטות וידאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **עדות - ירושלים** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 197 - ארכיאולוגים מתארים את תולדותיה של ירושלים מימי בית ראשון ובית שני, בעזרת מימצאים ארכיאולוגיים ותוך סיור באתרי העיר.
- **על קמצא ובר-קמצא** - (יסודי וחטיבת ביניים) - 321 - על קמצא ובר-קמצא חרבה ירושלים, על פי מסכת גיטין נה (סרט מצויר).
- **בשערייך ירושלים** - (על-יסודי) - 116 - שלוש פעמים בשנה עלו ישראל לרגל לירושלים - בחג המצות, בחג השבועות ובחג הסוכות.
- התקופה: ימי הבית השני לפני שנת 66 לספירה - פרוץ המרד הגדול. הסרט עוקב אחרי עולי הרגל לעיר המפורסמת ביותר במזרח - עיר הקודש, בירת יהודה. בעקבות עולי הרגל אנו למדים על חומות העיר, על בריכות המים ועל הקברים המנומנטליים. שיאה של העלייה לרגל הוא, כמובן, במיתחם הר-הבית עצמו והקרבת הקורבנות. הסרט מסתיים במרד נגד רומא, המצור על ירושלים, שריפת הבית ונפילת העיר.
- הסרט מלווה במוסיקה מקורית בהשתתפות מוזי כהן ויזהר כהן.
- בסרט נוטלים חלק פרופ' יורם צפריר ומאיר בן דב.
- **תן לי את יבנה** - (יסודי) - 159 (כ.ר.), 146 - דמותו של רבן יוחנן בן זכאי ופעילותו בירושלים הנתונה במצור (מסדרת "קשת וענף").
- **איכה** - (מבוגרים) - 146 - ירושלים שלפני החורבן, ביופיה ובתפארתה, כפי שהיא מתגלה מהמימצאים ומהשרידים הארכיאולוגיים. ארכיאולוגים מתארים את התרבות החומרית, את מיבנה העיר לחלקיה ואת אורח החיים בה. הרב ישעיהו הדרי מבאר את משמעות החורבן והאבל, כפי שזה מתבטא בביטוי "איכה" ובמגילה. כמו כן מתואר הרקע הגיאופוליטי של כיבוש ארץ-ישראל, המצור על העיר, דרך כיבושה וחורבנה.
- **שבעים פנים** - (מבוגרים) - 146 - ירון לונדון משוחח עם הרב הראשי לישראל מאיר לאו על הרקע והסיבות לחורבן הבית. הרב לאו מבאר את עניין שנאת חינוס, משבר המנהיגות בזמן החורבן, על-פי המקורות והאגדות. כמו כן הוא עומד על הקשר בין חורבן ובניין, גלות וגאולה, סבל ונחמה.
- **ניגון לירושלים** - (על-יסודי) - 146 - אברהם בורג משוחח עם ילדים על החורבן ועל תשעה באב ומשמעותו לימינו. בתוכנית משולבות אגדות על ירושלים ועל החורבן ושירי מקהלה.
- **אבני גורל** - (חטיבת ביניים) - 104 - קורותיה של ירושלים, מראשיתה ועד ימינו: בית מקדש, העלייה לרגל, ירושלים בבניינה ובחורבנה.
- **לך ירושלים** - (חטיבת ביניים) - 311(ר) - סיפורה של ירושלים מימי האבות ועד ימינו. הסרט דובר רוסית ללא תרגום.

- **הכותל שבלב** - (על יסודי) - 608 - סיפורים, אישים, זכרונות וחוויות סביב הכותל המערבי (בזמן המנדט, בשיחרור ירושלים בתשכ"ח ולאחר מכן).
- **ירושלים עיר סוד ואור** - (על-יסודי) - 31 - סרט המייצג את ירושלים בלבן ונפשו של עם ישראל בדרך אמנותית ייחודית. הקריינות שזורה במקורות מהנביאים, מהמדרשים ומהספרות היהודית המודרנית.
- **אזוב ועצבת** - (על-יסודי) - 397 - תשעה באב: קינות בכותל, סיור עם זאב וילנאי על חומות העיר העתיקה, דיון בהנחיית פרופ' פנחס פלאי.
- **ושכנתי בתוכם** - (על-יסודי) - 394 - סיור בדגם בית המקדש.
- **החורבן על פי מרתא** - (על-יסודי) - 703 - המצב החברתי והפוליטי בירושלים ערב חורבן בית שני דרך סיפורה האישי של מרתא בת בייתוס.
- **רחל אמנו** - 5 - דמותה של רחל אמנו. רחל מבכה על בניה (מסדרת "קשת וענף").
- **רבן יוחנן בן זכאי** - (לעולים) - 503(ר) - סיפור חייו של רבן יוחנן בן זכאי, דובר רוסית עם תרגום (גשר).
- **רבי עקיבא** - (לעולים) - 504(ר) - סיפור חייו של רבי עקיבא. דובר רוסית עם תרגום.
- **המרד הגדול** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 797 - הסרט מתאר בצורה מקיפה את המרד שקדם לחורבן הבית בתשעה באב. הסרט צולם במקומות שבהם התחולל המרד - בגליל, בגולן ובירושלים.
- **עשרה בטבת** - 445.
- **תמוריים** - 352 - תכנית לתשעה באב. תשעה באב הוא יום הזיכרון לחורבן ירושלים וגלות העם מארצו, ולשאר האסונות הלאומיים שקרו בתאריך זה. בתוכנית צילומים מאמירת קינות בבתי כנסת בירושלים וכתבי יד מקהילות יהודיות עתיקות. חוקרים מסבירים את הרקע ההיסטורי לאירועים.

פתרון לחידות מנהגי שבועות

- ירוק - מנהג לקשט בירוק את בתי הכנסת והבית.
- לבן - מנהג לאכול מאכלי חלב.
- אדום - בעדות המזרח מזלפים מי שושנים על המתפללים - ובאירופה מקשטים את החלונות בשושנתות (גזרי נייר).
- כחול - נוהגים לשפוך מים אחד על השני.

פתרונות לתשבץ לשבועות

ת	ל	י	ש	א	ש	ח	ר	י	ת
ל	ד	ו	ד	ה	מ	ל	כ	א	
א	ת	א	ל	י	ה	ו	ב	ו	
ב	מ	י	ה	ש	נ	ע	ר	מ	
י	ר	ח	ש	ר	ח	ב	ק	י	
ב	י	ח	ל	ל	צ	א	מ		
צ	ו	מ	ה	ר	ב	י	ע	י	
ה	ע	ד	ו	ד	ל	א			
י	ת	ד	כ	ת	פ	י	ח	ד	
ד	פ	ג	ת	ר	ש	י	מ		
ד	ו	ב	ש	ש	כ	ס	פ	ת	
ח	ג	מ	ת	נ	ת	ו	ר	ה	
ס	ב	י	ש	ע	י	ט	פ		
י	פ	ה	ר	י	ר	נ	ר	ד	
נ	א	ק	ש	פ	ש	י			
י	ה	ו	ש	ע	ד	כ	ר	ה	

פתרונות לפרשת השבוע לנוער

פרשת נשא

1. היא עשתה מעשה בהמה ולכן מביאה קורבן ממאכל שאוכלת הבהמה - שעורים, היא עשתה מעשה בחושך ולכן לא יהיה שמן בקורבנה (מהשמן עשו חומר למאור), היא עשתה את ההיפך מצניעותן של האמהות, שנקראו לבונה ועל כן לא יהיה לבונה בקורבנה, היא השקתה את הנואף ביין ובכלים משובחים ולכן היא תשתה את מי המרים מכלי חרס בזוי.
2. הכהן אומר לאשה "אם לא שכב איש אותך... הינקי ממני המרים... ואת כי שטית תחת אישך..." כלומר פותח באופציה, באפשרות שמדובר כאן באשמת שווא ובתחילה אומר "אם לא שטית" וכיון שמדובר בדיני נפשות, מכאן שבדיני נפשות פותחים בזכות תחילה.
3. שנאמר "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע" בפסוק זה מבשרת התורה שאם האשה לא חטאה היא תתחיל ללדת (אם לא ילדה), מכאן לומדים חז"ל כי אם ילדה, מעתה ואילך היא תלד בנים יפים יותר, דהיינו יהיה לה שכר עקב כל תהליך הביזיון שהיא עברה.
4. שנאמר "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" - את מי? לפי דעה אחת אומר הקב"ה גם אני אברך את ישראל יחד עם הכהנים, ולפי דעה שנייה, אני אברך את הכהנים על כך שברכו את בני, בני ישראל.

פרשת בהעלותך

1. שנאמר "וזה מעשה המנורה". המילה "וזה" מתייחסת לדבר שרואים אותו והוא מוחשי, מכאן שה' הראה למשה את המנורה כיוון שהתקשה.
2. שנאמר "מבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד", אבל מיד לאחר מכן נאמר "ושרת את אחיו באוהל מועד", הכיצד? הרי כבר נאמר שמגיל 50 אינו עובד עוד ואם כן מהו "ושרת את אחיו", מכאן שבגיל 50

הלוי כבר פטור מעבודת משא בכתף אבל עדיין משרת "את אחיו", כלומר משרת עם אחיו וזאת על ידי שמשיך לנעול שערים ולשיר ולטעון עגלות.

3. שנאמר "ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני ה' א-לוקיכם אני ה' א-לוקיכם". סופו של הפסוק "אני ה' א-לוקיכם" מדבר על מלכות ה' (מלכויות), וזה קשור לתחילת הפסוק בו מוזכר "ותקעתם" - שופרות, "לזכרון" - זכרונות.

4. המתלוננים מתאוננים "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם" הכיזד? הרי אפילו תבן לא נתנו להם המצרים וכל שכן דגים? אלא כוונתם שקיבלו במצרים את האוכל "חינם", דהיינו "חינם" - מהמצוות" ללא כל חיוב לקיים מצוות וזו הייתה תלונתם שעתה הם צריכים לקיים מצוות ולפני כן היו פטורים מעול מצוות.

פרשת שלח

1. אורכה של ארץ-ישראל הוא ארבע מאות פרסה לכל צד, אדם בינוני הולך עשר פרסות ביום. על מנת ללכת רק צד אחד של ארץ-ישראל אנו זקוקים ל-40 יום (400 לחלק ל-10). אם כן כדי ללכת סביב לכל הצדדים דרושים 4X100 (דהיינו 160 יום), ואילו המרגלים עשו את כל המסלול (לכל הצדדים) רק ב-40 יום, שנאמר "וישובו מתוך הארץ מקץ ארבעים יום".

2. יהושע וכלב אומרים לעם לא לפחד מהכנענים מכיוון ש"סר צילם מעליהם". הצל מסמל הגנה, בזמן שהשמש מכה וטופחת משתמשים במגן שמש ועל ידי כך נוצר הצל. יהושע וכלב הבחינו שה"צל" - ההגנה שהייתה לכנענים (עקב השגחת ה' עליהם או בשל הצדיק שחי בקרבם - איוב) גפה וניתן לנצחם.

3. כלב ידע שאם יסתור באופן מיידי וברור את דברי המרגלים הם כלל לא יתנו לו לדבר ולכן נאמר "ויהס כלב", כלומר התחיל לדבר כאילו לטובתם ואז כולם שתקו וכאשר הם שתקו הוא הביע את דעתו ואמר כי יש לבטוח בה' ולכן נאמר עליו "ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו" - שתי רוחות כלומר נראה היה כמסכים עמהם אך למעשה התנגד לדעתם.

4. שנאמר "אני ה' א-לוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לא-לוקים אני ה' א-לוקיכם". הפסוק מתחיל ומסיים באותן המילים, ולכאורה ללא שום צורך, דבר הבא ללמדנו שה' הוא א-לוקינו אפילו אם לא נרצה בכך, ולכך גם אם נוותר על יהדותנו אין לדבר שום משמעות, עדיין אנו חייבים במצוות מכיוון שמלכותו של ה' עלינו היא אפילו בכח.

פרשת קורח

1. משה אומר "לא חמור אחד מהם נשאתי" - גם כאשר הייתי צריך חמור כאמצעי רכיבה ונסיעה, לשם הנהגת ישראל (לדוגמה: כשחזר ממדיין למצרים וצריך היה חמור בכדי שאשתו ובניו ירכבו עליו), לא לקחתי אותו מעם ישראל כי אם מרכושי הפרטי.

2. בכל החטאים שנעשו עד כה, התפלל משה בעד העם, הן בפרשת העגל, שם נאמר "ויחל משה" הן בפרשת המתאוננים, שלגביה נאמר "ויתפלל משה" וגם בפרשת המרגלים שבה אמר משה לה' "ושמעו מצרים" וכו', אבל כאן לא פונה משה לה' בבקשה שישלח לקורח מכיוון שחטאו זה של העם היה הרביעי במספר ומשה סבר כי מרוב פניות לה' בעבר, הפעם לא ייסלח לעם.

3. כשכל שבט נתן את מטהו על מנת לבחון במי יבחר ה' נאמר "ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם", ומדוע מדגישה התורה שהם מטה אחד? מכיוון שהם נחלקו לכהנים ולוויים והיה מקום

לומר שאלו הם שני שבטים שונים ולכן מדגישה התורה שהם מטה אחד - מטה לוי.

4. משה שולח לקרוא לקורח ותשובתו של קורח היא "לא נעלה" ומדוע בחר דווקא במילים אלו, הרי יכול היה לומר "לא נבוא", "לא נעשה". מכאן שיש חשיבות למילים שאדם מוציא מפיו שהרי קורח בעצמו חורץ את דינו ואומר כי לא יעלה, היינו שהוא יורד ונענש.

פרשת חוקת

1. שנאמר "ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והייתה לעדת בני ישראל למשמרת". הפסוק מפרט כאן שלושה מקומות מכאן שחילקו את אפר הפרה לשלושה חלקים: האחד בהר המשחה - לטיהור הכהן הגדול כאשר יעסוק בפרות נוספות, השני חוץ לעזרה - כדי שבני העיירות יוכלו ללכת ולקחת משם אפר פרה אדומה, והשלישי בחיל - למשמרת.
2. בנושא פרה אדומה ישנם ביטויים ועניינים המזכירים את חטא העגל, לדוגמה: פרה - אמו של העגל, אדומה - על שום שהחטא נקרא אדום שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים" (אדומים), אשר לא עלה עליה עול - שפרקו עול ה' כשעשו עגל. שריפת הפרה - כשם שנשרף העגל, עץ ארז אזור ושני תולעת - שלושה מינים כנגד 3000 איש שנפלו בעגל.
3. משה אומר למלך סדום שאם יתן לעבור דרכו, עם ישראל לא יגרום נזק "ולא ישתה מי באר". רש"י שואל "והרי צריך להיות לא נשתה מי בארות? מכאן שהכוונה היא "לא נשתה מי באר" - לא נשתה מים מבארה של מרים שהיא עמנו, אלא נקנה ממך מים על מנת שגם תררויח, מלמד שעדיף לקנות מבית המלון כדי שירוויח (ייתכן שמדובר כאן במתארח במלון בחינם).
4. ה' אומר למשה כי הגיע זמנו של אהרן למות ועליו להלבישו בגדי כהונה, להעלותו להר ההר להפשטו ולהלבישו את אלעזר בבגדי אביו. למעשה אמר לו להכין את אהרן למות, בכל זאת כתוב "ויעש משה כאשר צוה ה' ", למרות רגישותו, רחמנותו וגעגועיו לאחיו אהרן, עשה את כל ההכנות למיתתו, מכאן שכבש את רגשותיו כדי לעשות רצון ה'.

פרשת בלק

1. בלעם היה אדם מכובד ביותר, אך כאשר רצה לקלל את ישראל וה' התיר לו ללכת עם שרי בלק, הוא קם בשמחה, חבש את האתון בעצמו במקום שאחד מעבדיו יעשו זאת עבורו. מתוך שנאת ישראל, עשה את הדבר בעצמו בניגוד לכל נורמה והתנהגות מקובלת (והיכן ראינו להיפך, שהאהבה מקלקלת את השורה?).
2. המלאך מתגלה ובלעם מבין שה' אינו מרוצה מכך שהוא הולך לקלל את ישראל. אם כן מדוע אומר המלאך לבלעם "לך עם האנשים"? בלעם כבר לא רוצה ללכת ואומר "חטאתי, אשובה לך", אלא המלאך ראה שבלעם רוצה ללכת ולקלל את ישראל ולמרות שהיו לו סימנים רבים (אתון לוחצת את רגלו, אתון מדברת) לא שם בלעם לב לסימנים והמשיך ללכת. על כן לא מנע המלאך את הדבר ממנו מכיוון שבדרך שאדם רוצה ללכת מוליכים אותו משמים ללכת בה ועל ידי כך מאפשרים לו בחירה חופשית. שכן או עונש.
3. המלאך אומר "כי עתה גם אתכה (בלעם) הרגתי ואותה (האתון) החיית", מכאן שלא החיה את האתון אלא הרג אותה ומדוע? שאלו הייתה נשאת בחיים, היו רואים אותה אנשים, ונוכחים כיצה הוכיחה אתון את בלעם וביישה אותו (היא ראתה מה שהוא לא ראה) ומכיוון שה' חס על כבודן של הבריות (אפילו אם מדובר ברשעים) הרג אותה המלאך. בדומה מצינו שאם אדם שוכב עם בהמה צריך להרגה בכדי שלא יראו אותה אנשים ויזכרו את חטאו של האיש ויביישו אותו מאחר וה' חס גם על כבודן של הרשעים.
4. שנאמר "הן עם כלביא יקום... לא ישכב עד יאכל טרף". מדובר כאן על קימה (יקום) ועל שכיבה, שינה (שכב)

ולמעשה אומר בלעם שהיהודי קם בבוקר כ"לביא", מתגבר על שנתו ומתחיל בסידרת מצוות, ציצית, תפילין, קריאת שמע, תפילת "שמונה עשרה" וגם בשכבו הוא מקיים מצוות ומקבל על עצמו עול מלכות שמים, תפילת ערבית וקריאת שמע שעל המיטה.

פרשת פנחס

1. על מעשהו של פנחס כותבת התורה שהשכר יהיה בין היתר "והיתה לו... ברית כהונת עולם", אבל כבר היה כהן שהרי בא מזרעו של אהרן? אלא שהכהונה ניתנה רק לאהרן ולבניו שנמשחו אותו ולזרעם שיבוא לאחר מכן, אבל פנחס נולד לפני כן ועדיין לא זכה לכהונה עד מעשהו עם זמרי וזבדי.
2. כל המשפחות המוזכרות בפרשתנו, מתחילות ב-'ה' ומסתיימות ב-'י' (לדוגמה החנכי, הכרמי). וזאת למה? האותיות 'י' ו-'ה' הן חלק משם ה', ויש כאן מעין חותמת של ה' שבני ישראל כולם יהודים ושמו עליהם כיוון שהגויים אמרו שהיהודים נאנסו על ידי המצרים וילדיהם אינם יהודים.
3. התורה כותבת שבמפקד שבפרשתנו "לא היה איש" מהמפקד במדבר כיוון שחטאו במרגלים ומתו. הגזירה הייתה רק על האנשים (איש) ולא על הנשים מאחר והן חיבבו את הארץ ובנות צלפחד אפילו נלחמו על אחוזה בארץ.
4. משה לא יודע כיצד לפסוק בעניין בנות צלפחד, מדוע? ההלכה נתעלמה ממנו כיוון שכביכול התגאה כאשר אמר לבני ישראל "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי".

פרשת מטות-מסעי

1. הבעל מפר רק ביום בו שמע שאשתו נדרה, אבל אם הפר לאחר מכן, הרי האשה חושבת שנדרה מופר והיא מתירה לעצמה לעבור על הנדר ועוון זה יהיה עליו שנאמר "ואם הפר יפר אחרי שמעו ונשא עונה", כיוון שהוא גרם לה לחטוא.
2. שנאמר במלחמת מדיין "החלצו מכם אנשים לצבא". המילה "אנשים" תואמת את המילה "צדיקים", שנאמר (דברים א', ט"ו) "אנשים חכמים וידועים", מכאן שאנשים = חכמים וכן נאמר במלחמת עמלק "בחר לנו אנשים" ושם היו צדיקים כיוון שזו הייתה מלחמה רוחנית.
3. משה שולח למלחמה נגד מדיין אלף מכל שבט ואיתם את פנחס, ומדוע לא שלח את אביו אלעזר שהיה בכיר ממנו? זאת משום שפנחס התחיל במצווה והרג את זמרי ועל כן צריך היה לסיים את המצווה, אותה החל עם זמרי וזבדי בת צור.
4. מלחמת מדיין נבעה מכך שהמדיינים והמואבים החטיאו את העם עם בנות מואב והנה בתום המלחמה, אכן הוחרם שללם של המדיינים אך הלוחמים הביאו איתם נשים מדייניות שנשבו. חטא זה ביצעו פשוטי הלוחמים ועליהם צריך היה משה לכעוס אבל אנו רואים כי הוא קצף על המנהיגים "פקודי החיל", כיוון שהאחריות חלה עליהם.

